

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ПРОЦЕСІ
РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ
УКРАЇНИ**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Міжнародні економічні відносини
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи МЕВМ-21
Заболотна Владислава Олегівна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Зелінська Ольга Миколаївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2025 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент
Галазюк Наталія Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра міжнародних економічних відносин

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 29 Міжнародні відносини

Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини

Освітня програма: Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних економічних

відносин _____ к.е.н., доцент Олена БАУЛА

« _____ » _____ 2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Заболотній Владиславі Олегівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: Роль економічної дипломатії в процесі реалізації євроінтеграційного курсу України

Керівник роботи: к.е.н., доцент Зелінська Ольга Миколаївна

затвержені наказом закладу вищої освіти від «28» грудня 2024 року № 486/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «16» грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, звіти та аналітичні матеріали державних установ, дані зі статистичних баз даних Європейського Союзу (Євростат), матеріали мережі Інтернет.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити): ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ. 1.1. Сутність та еволюція поняття «економічна дипломатія». 1.2. Роль економічної дипломатії в зовнішньоекономічній діяльності держави. 1.3. Методологічні засади дослідження економічної дипломатії. РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ 2.1. Особливості становлення та розвитку економічної дипломатії в країнах Європи. 2.2. Формування та розвиток економічної дипломатії України. 2.3. Аналіз основних викликів розвитку економічної дипломатії України на шляху євроінтеграційного курсу РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА ШЛЯХУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ 3.1. Формування позитивного економічного іміджу України на зовнішніх ринках в контексті євроінтеграційного курсу України. 3.2. Перспективи розвитку економічної дипломатії України у процесі реалізації євроінтеграційного курсу. ВИСНОВКИ.

5. Перелік графічного матеріалу: Лист 1. Мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження. Лист 2. Наукова новизна дослідження. Лист 3. Економічна дипломатія: сутність та етапи розвитку. Лист 4 Основні функції економічної дипломатії. Лист 5. Напрями впливу економічної

дипломатії на основні економічні показники розвитку держави. Лист 6. Підходи дослідження економічної дипломатії. Лист 7. Вхідні потоки прямих іноземних інвестицій у вибрані країни Європи (млрд євро) 2022–2024 рр. Лист 8. Географічна структура товарообігу ЄС з окремими країнами у 2024 р., (млрд євро). Лист 9. Експорт, імпорт та торговельний баланс України з ЄС у 2021–2024 рр. Лист 10. Частка ЄС у зовнішній торгівлі України 2021–2024 рр. (%). Лист 11. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на сучасний стан економічної дипломатії в Україні. Лист 12. Порівняння економічної дипломатії України та країн ЄС. Лист 13. Модель розташування переваг національного бренду та залучення іноземних інвестицій. Лист 14. Завдання для ефективного формування економічного іміджу держави. Лист 15. Важелі підсилення розвитку економічної дипломатії України. Лист 16. Висновки.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Аналітичний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Проектний розділ</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Висновки</i>	доцент Зелінська О.М.		
<i>Нормоконтроль</i>	доцент Зелінська О.М.		

7. Дата видачі завдання 28.12.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи магістра	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	до 28.12.2024	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	до 14.06.2025	<i>виконано</i>
3	<i>Теоретичний розділ</i>	до 03.09.2025	<i>виконано</i>
4	<i>Аналітичний розділ</i>	до 27.09.2025	<i>виконано</i>
5	<i>Проектний розділ</i>	до 01.11.2025	<i>виконано</i>
6	<i>Висновки</i>	до 07.11.2025	<i>виконано</i>
7	<i>Формування списку використаних джерел</i>	до 11.11.2025	<i>виконано</i>
8	<i>Формування додатків</i>	до 14.11.2025	<i>виконано</i>
9	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	до 19.11.2025	<i>виконано</i>
10	<i>Попередній захист кваліфікаційної роботи магістра</i>	до 20.11.2025	<i>виконано</i>
11	<i>Нормоконтроль</i>	до 27.11.2025	<i>виконано</i>
12	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	до 09.12.2025	<i>виконано</i>
13	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	до 16.12.2024	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Заболотна В.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

Зелінська О.М.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Заболотна В. О. Роль економічної дипломатії в процесі реалізації євроінтеграційного курсу України. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У кваліфікаційній роботі магістра досліджено теоретичні аспекти економічної дипломатії, а саме: розкрито сутність і еволюцію поняття «економічна дипломатія», визначено її роль у зовнішньоекономічній діяльності держави та окреслено методологічні підходи до її дослідження. Проаналізовано європейський та український досвід розвитку економічної дипломатії, зокрема: охарактеризовано ключові етапи становлення економічної дипломатії в країнах ЄС та узагальнено особливості її функціонування в Україні. Оцінено основні виклики, що впливають на розвиток економічної дипломатії України в умовах реалізації євроінтеграційного курсу. Окреслено перспективи підвищення ефективності економічної дипломатії, а саме: визначено напрями формування позитивного економічного іміджу України на зовнішніх ринках та запропоновано можливі шляхи вдосконалення інструментів економічної дипломатії відповідно до європейських вимог і практик.

Метою дослідження є комплексне дослідження ролі економічної дипломатії в реалізації євроінтеграційного курсу України, оцінка її поточного стану, визначення ключових проблем та окреслення перспектив удосконалення в умовах сучасних глобальних викликів і європейських вимог.

Об'єктом дослідження є економічна дипломатія як засіб реалізації зовнішньоекономічних інтересів держави.

Предметом – теоретичні та практичні аспекти економічної дипломатичної діяльності у контексті підвищення конкурентоспроможності держави у процесі євроінтеграції.

Методологічну основу роботи становили загальнонаукові методи, такі як узагальнення, типологізація, вимірювання, систематизація, проблемний і порівняльний аналіз, синтез, індукція, дедукція та ін.

Теоретичну базу роботи склали наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників, статистичні матеріали Європейської Комісії, OECD, НБУ, міжнародні аналітичні звіти, а також офіційні дані державних інституцій України.

Практична цінність роботи полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій для удосконалення економічної дипломатії України, формування її стратегічних пріоритетів та наближення до стандартів держав — членів ЄС.

Ключові слова: економічна дипломатія, зовнішньоекономічна політика, інституційні механізми, європейська інтеграція, економічний імідж держави.

ANNOTATION

Zabolotna V. O. Role of Economic Diplomacy in the Process of Implementation of the European Integration Course of Ukraine. Manuscript.

Qualification work of the master's degree program "International Economic Relations" in the specialty 292 International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025.

The master's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, and a list of used sources.

The master's qualification thesis examines the theoretical aspects of economic diplomacy are studied, namely: the essence and evolution of the concept of "economic diplomacy" are revealed, its role in the foreign economic activity of the state is determined and methodological approaches to its study are outlined. The European and Ukrainian experience of the development of economic diplomacy is analyzed, in particular: the key stages of the formation of economic diplomacy in the EU countries are characterized and the features of its functioning in Ukraine are generalized. The main challenges affecting the development of economic diplomacy of Ukraine in the context of the implementation of the European integration course are assessed. The prospects for increasing the effectiveness of economic diplomacy have been outlined, namely: the directions for the formation of a positive economic image of Ukraine in foreign markets have been identified and possible ways to improve the tools of economic diplomacy in accordance with European requirements and practices have been proposed.

The purpose of the study is to comprehensively study the role of economic diplomacy in the implementation of Ukraine's European integration course, assess its current state, identify key problems and outline prospects for improvement in the context of modern global challenges and European requirements.

The object of the study is economic diplomacy as a means of realizing the foreign economic interests of the state.

The subject is theoretical and practical aspects of economic diplomatic activity in the context of increasing the competitiveness of the state in the process of European integration.

The methodological basis of the work was general scientific methods, such as generalization, typology, measurement, systematization, problem and comparative analysis, synthesis, induction, deduction, etc.

The theoretical basis of the work was made up of scientific publications of domestic and foreign researchers, statistical materials of the European Commission, OECD, NBU, international analytical reports, as well as official data of state institutions of Ukraine.

The practical value of the work lies in the possibility of using the proposed recommendations to improve Ukraine's economic diplomacy, form its strategic priorities and bring it closer to the standards of the EU member states.

Keywords: economic diplomacy, foreign economic policy, institutional mechanisms, European integration, economic image of the state.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	10
1.1. Сутність та еволюція поняття «економічна дипломатія»	10
1.2. Роль економічної дипломатії в зовнішньоекономічній діяльності держави	16
1.3. Методологічні засади дослідження економічної дипломатії	21
РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	25
2.1. Особливості становлення та розвитку економічної дипломатії в країнах Європи	25
2.2. Формування та розвиток економічної дипломатії України	30
2.3. Аналіз основних викликів розвитку економічної дипломатії України на шляху євроінтеграційного курсу	36
РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА ШЛЯХУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ	40
3.1. Формування позитивного економічного іміджу України на зовнішніх ринках в контексті євроінтеграційного курсу України	40
3.2. Перспективи розвитку економічної дипломатії України у процесі реалізації євроінтеграційного курсу	46
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

За більш ніж три десятиліття незалежності Україна пройшла складний шлях трансформації політичної системи, економічних інститутів та зовнішньополітичних орієнтирів. Важливим наслідком цих змін стало формування національної дипломатичної школи, спроможної представляти інтереси держави на міжнародній арені. Геополітичні трансформації після завершення біполярного світу відкрили для України нові можливості участі у глобальних процесах і водночас зумовили переосмислення ролі дипломатії в економічному розвитку держави.

Сучасні міжнародні відносини характеризуються зростаючою конкуренцією за ресурси, ринки, інвестиції та технології, що підвищує роль економічної дипломатії як важливого інструмента зовнішньої політики держави. Вона забезпечує активну участь країни в міжнародній економічній взаємодії, сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та зміцненню позицій держави у світовій системі. Для України, яка реалізує курс на європейську інтеграцію, розвиток економічної дипломатії є ключовим чинником ефективної адаптації до вимог єдиного ринку ЄС та формування позитивного міжнародного іміджу.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених зовнішньоекономічним відносинам, питання економічної дипломатії як інструменту реалізації євроінтеграційного курсу України залишається недостатньо дослідженим. У наукових роботах провідних українських і зарубіжних учених — М. Шарова, О. Мамалиги, Л. Тихончук, К. Фліссак, Ю. Федотової, С. Стрейнджа, Р. Вейра, С. Вулкока та ін. — висвітлюються окремі аспекти міжнародної економічної взаємодії. Однак роль економічної дипломатії у формуванні конкурентних переваг держави, її здатність забезпечувати участь країни у міжнародних інтеграційних процесах, а також перспективи її розвитку в умовах сучасних викликів залишаються відкритими для комплексного аналізу.

Актуальність теми зумовлена також тим, що євроінтеграція України потребує не лише адаптації законодавства до норм ЄС, а й створення дієвої

системи економічної дипломатії, здатної забезпечувати просування інтересів держави в межах спільного ринку, відстоювати позиції в переговорах, залучати інвестиції та модернізувати національну економіку. В умовах війни, руйнації інфраструктури, зміни логістичних маршрутів та зростання залежності від міжнародної підтримки економічна дипломатія фактично стала додатковим інструментом економічної безпеки.

Метою магістерської роботи є комплексне дослідження ролі економічної дипломатії в реалізації євроінтеграційного курсу України, оцінка її поточного стану, визначення ключових проблем та окреслення перспектив удосконалення в умовах сучасних глобальних викликів і європейських вимог.

Відповідно до мети в роботі передбачено розв'язання таких завдань:
– розкрити сутність і значення поняття «економічна дипломатія» в системі міжнародних економічних відносин;

- з'ясувати роль економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності держави, зокрема її вплив на конкурентоспроможність країни, економічну безпеку та міжнародну кооперацію;
- дослідити методологічні підходи до дослідження економічної дипломатії;
- проаналізувати її особливості становлення та розвитку в країнах Європи
- дослідити сучасний стан і ключові етапи розвитку економічної дипломатії України
- визначити можливості адаптації європейського досвіду;
- розглянути основні важелі позитивного економічного іміджу України на зовнішніх ринках
- окреслити перспективи розвитку економічної дипломатії України на шляху поглиблення інтеграції до Європейського Союзу

Об'єктом дослідження є економічна дипломатія як засіб реалізації зовнішньоекономічних інтересів держави.

Предметом – теоретичні та практичні аспекти економічної дипломатичної діяльності у контексті підвищення конкурентоспроможності держави у процесі євроінтеграції.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: історико-логічний; статистичний та порівняльний; методи аналізу й синтезу; економічного моделювання.

Наукова новизна полягає у визначенні нових підходів до використання економічної дипломатії як засобу сприяння євроінтеграційним процесам України та посилення її ефективності в умовах сучасних внутрішніх і зовнішніх викликів.

Теоретичну базу роботи склали наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників, статистичні матеріали Європейської Комісії, OECD, НБУ, міжнародні аналітичні звіти, а також офіційні дані державних інституцій України.

Практична цінність роботи полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій для удосконалення економічної дипломатії України, формування її стратегічних пріоритетів та наближення до стандартів держав — членів ЄС.

Результати дослідження було представлено у матеріалах VII International Scientific and Theoretical Conference «Scientific Method: Reality and Future Trends of Researching» Montreal, Canada 2025.

Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту (додати назви) та генерації контенту (фото, аудіо, відео, код, тощо) (додати назви) виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Усі твердження, висновки та результати дослідження належать автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Сутність та еволюція поняття «економічна дипломатія»

В сучасній системі міжнародних відносин економічна дипломатія економічний вимір дипломатії є вирішальним для захисту державних інтересів, оскільки він визначає фінансово-господарський вектор зовнішньополітичного курсу. В контексті глобалізаційних процесів, збільшення взаємообумовленості господарств та загострення конкурентної боротьби між державами, економічна дипломатія слугує одним з основних механізмів досягнення державою стратегічних завдань у сфері міжнародної економічної діяльності.

Термін «економічна дипломатія» увійшов до наукового обігу наприкінці ХХ століття, що збіглося з набуттям економічною складовою дипломатичної роботи ознак системності. Вивчення сутності економічної дипломатії та її ролі в системі міжнародних відносин привертало увагу численних вчених, дипломатів і політичних діячів. За словами С. Вулкока та Н. Бейна, «як процес, за допомогою якого держави використовують дипломатію для досягнення економічних цілей через переговори, угоди та міжнародні організації» [1].

У статті «International economic diplomacy: mutations in post-modern times» [2]. На думку Р. Вейра та Л. Сігел, важливе значення у забезпеченні ефективності економічної дипломатії відіграють міжнародні економічні інституції, зокрема СОТ, МВФ і Світовий банк. Дослідники наголошують, що саме через діяльність цих структур забезпечується координація між державами, підтримується стабільність глобальної економічної системи та створюються умови для вироблення узгоджених підходів до розв'язання спільних викликів. Отже, багатосторонні механізми виступають ключовим інструментом підтримки міжнародного економічного порядку.

У контексті подібних міркувань С. Стрейндж зосереджувала увагу на дослідженні зовнішніх зв'язків і характерних рис міжнародної фінансової структури. Вона підкреслювала, що економічна дипломатія має розглядатися як невід'ємна складова ширшого комплексу гео економічних стратегій, у межах яких економічні інструменти застосовуються для впливу на зовнішньополітичні рішення та забезпечення національної безпеки. Таким чином, поєднання економічних і політичних підходів у міжнародних відносинах сприяє формуванню більш збалансованої та ефективної системи глобального управління. [3].

Проблематика економічної дипломатії ретельно вивчалась і українськими науковцями, серед яких можна виділити роботи В. Вергуна, Н. Грущинської, В. Барановської, М. Шарова, О. Мамалиги, Л. Тихончук, К. Фліссак, Ю. Чугаєнко, І. Рошко та О. Кухарік, В. Іванової, Ю. Федотової, Н. Левченко та Л. Антонової тощо. Найчастіше цитують визначення економічної дипломатії О. Шарова, як «поєднання економіки та політики, виведене до рівня прийняття та реалізації управлінських рішень за допомогою та посередництва, у яких здійснюється співпраця та суперництво в сучасному світі, і виявляються форми і методи розвитку та вдосконалення ринкової економіки» [4].

Зокрема, Тихончук зазначає, що економічна дипломатія — це «використання засобів просування зовнішньоекономічних інтересів учасників міжнародних відносин, а також офіційна діяльність органів державного управління для реалізації механізмів зовнішньоторговельної політики». Це визначення акцентує увагу на практичному вимірі економічної дипломатії, що полягає у використанні державних інструментів для досягнення зовнішньоекономічних цілей [5].

У свою чергу, Н. Левченко спільно з Л. Антоновою писали про те, що «економічну дипломатію слід розглядати як координацію дій у зовнішньоекономічній сфері державних і недержавних структур, спрямованих на забезпечення “міжнародного порядку” в умовах постійних трансформацій у світовій економіці та національній безпеці держави». Таким чином, авторки

розширюють теоретичне бачення цього явища, підкреслюючи його координаційну функцію та взаємодію між різними суб'єктами у сфері міжнародних економічних відносин [6].

За відсутності стандартного визначення, загальноновизнано, що економічну дипломатію можна визначити кількома різними способами. Перша спроба визначити цю концепцію датується початком 21-го століття, але більша частина роботи була проведена з 2009 року. Існує принаймні три напрямки, кожен з яких ширший за обсягом, які є спільними для всіх визначень економічної дипломатії:

- 1) сприяння доступу до іноземних ринків для національного бізнесу;
- 2) залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на національну територію;
- 3) вплив на міжнародні правила для служіння національним інтересам [7].

Термін «економічна дипломатія» передбачає використання державою за кордоном широкого спектру економічних інструментів для забезпечення своїх національних інтересів; залучення низки суб'єктів (громадянського суспільства, державного та приватного сектору), та низки питань, таких як безпека, природні ресурси, такі як вода, клімат, енергетика, торгівля, зростання, міграція, інвестиції, розвиток, вплив та переговори [8]. Визначення також включають поняття винагороди та санкцій. Економічні інструменти явно стали основним інструментом політичної дипломатії та іноземного впливу, що підтверджується економічними санкціями, накладеними на Кубу, Іран та Росію і тд [9].

Вирішальну роль у виникненні дипломатії відіграла торгівля, оскільки вона вимагала переговорів та зміцнення довіри між різними групами. Не слід вважати, що економічна дипломатія виникла тільки з початком глобалізації. Як зазначається в сучасних дослідженнях, вона існувала й раніше, але у формі торгової дипломатії [10]. Зі зростанням глобальних інтеграційних процесів економічна дипломатія трансформувалася: держава дедалі активніше координує свою зовнішньоекономічну політику через дипломатичні канали, долучаючи бізнес-асоціації та неурядові структури. Нині, за умов глобалізаційної економіки, економічна дипломатія набуває комплексного й системного характеру – вона

тісно взаємодіє з різними державними структурами, галузевими асоціаціями та міжнародними організаціями.

Таблиця 1.1 – Етапи розвитку поняття економічної дипломатії

Етап розвитку	Ключові характеристики
Меркантилізм (XVII–XVIII ст.)	Торговельні монополії, «торгова дипломатія»: дипломати просувають державні монопольні угоди і консультують торговців.
Індустріальна доба (XIX ст.)	Акцент на колоніях і сферах впливу. Посилюється роль державних торгових представництв і консула, дипломатія часто ведеться у формі міждержавних переговорів про концесії і торговельні преференції auspublishers.com.au .
Повоєнний період (XX ст.)	Створення міжнародних економічних інституцій (СОТ, МВФ тощо). Економічні питання частіше врегульовуються багатосторонньо. Економічна дипломатія стає самостійною складовою зовнішньої політики, а не лише супутньою політичною auspublishers.com.au .
Сучасний етап (XXI ст.)	Інтеграція у глобальні ціннісні та технологічні мережі, цифровізація. Економічна дипломатія акцентує залучення інвестицій, розвитку експорту і міжнародної кооперації в умовах глобальної конкуренції.

Джерело: складено за [10].

Концепція економічної дипломатії поступово формувалася протягом останніх 50 років, оскільки економіка стала головним рушієм політичного впливу. Порядок після Другої світової війни, який розпочався з плану Маршалла та європейського економічного проекту, заснованого на Європейському співтоваристві сталі та вугілля, був однозначно економічним. Таким чином, провідні світові економіки проводили свою дипломатію, зосереджуючись на своїх економічних, торговельних та приватних інтересах. Це, можливо, призвело до значних реорганізацій їхніх адміністрацій.

Ґрунтуючись на вивченні вітчизняних та закордонних наукових праць, нижче подано узагальнену схему в таблиці 1.2 ключових інструментів:

Таблиця 1.2 - Інструменти економічної дипломатії.

Інструмент економічної дипломатії	Опис та приклад джерела
Угоди про вільну торгівлю (ФТА)	Угоди, що лібералізують торгівлю з партнерами, сприяючи зростанню експорту. Наприклад, Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає зону вільної торгівлі і забезпечує зняття тарифних бар'єрів.
Дипломатичні представництва (посольства, консульства, торгові місії)	Діяльність представництв за кордоном сприяє виведенню на світові ринки національних компаній, пошуку партнерів і захисту їхніх інтересів. Дипломати координують діяльність торгово-економічних радників та бізнес-центрів, які «є воротами для наших компаній».
Торгово-інвестиційні місії та ярмарки	Організація делегацій та бізнес-форумів для зустрічей вітчизняних підприємців з іноземними імпортерами та інвесторами. Такі місії допомагають демонструвати експортні можливості країни і залучати капітал.
Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ)	Проведення презентацій, семінарів і рекламних кампаній з метою підвищення інвестиційної привабливості країни. Це включає промоцію національних переваг, інвестиційний маркетинг та створення економічного іміджу держави (country branding).
Економічні санкції та торговельні обмеження	Застосування тарифних або нетарифних обмежень, котрі можуть карати ненадійних партнерів чи стимулювати зміни поведінки. Санкції, квоти, ембарго або антидемпінгові заходи використовуються для захисту стратегічних галузей і торговельних інтересів.
Участь у міжнародних економічних організаціях (СОТ, МВФ, ЄБРР тощо)	Активна робота в міжнародних фінансових і торговельних інституціях надає платформу для координації політики. Наприклад, МВФ називає «фінансування, аналітику та технічну допомогу» інструментами власної економічної дипломатії для забезпечення глобальної стабільності.
Аналітична підтримка та технічна допомога	Збір і аналіз інформації про економічні тенденції у світі, інформування вищого керівництва про можливості та ризики, надання консультацій бізнесу. Інструментами такої підтримки є, зокрема, технічна допомога та навчальні програми, котрі сприяють підвищенню конкурентоспроможності національних підприємств.

Джерело: складено за [12; 13; 14; 15].

Економічна дипломатія має значну важливість у міжнародних економічних відносинах. По-перше, вона включає використання економічних ресурсів як винагороди або покарання (наприклад, допомога розвитку та/або економічні санкції) для досягнення певної мети зовнішньої політики. Цю діяльність іноді називають «економічним державним мистецтвом». По-друге, у глобалізованому світі економічні зв'язки стали центральною складовою дипломатії: як зазначають дослідники, економічні відносини «стали центральними для

дипломатичної діяльності», а економічна дипломатія – не просто допоміжна, а основна складова зовнішньополітичних зусиль [16].

Здатність економічної дипломатії ефективно виконувати свою місію прямо залежить від її спроможності реалізовувати специфічний набір функцій зазначених на рисунку 1.1, що необхідні для захисту та просування національних економічних інтересів на глобальній арені.

Рисунок 1.1 Основні функції економічної дипломатії.

Джерело: складено за [17].

- промоційна (стимулююча): основне завдання даної функції полягає у впровадженні максимальних заходів для забезпечення ефективного функціонування національної економіки з метою її відповідності вимогам світового ринку. На практиці це реалізується через просування експорту, проведення ґрунтовних маркетингових досліджень для виявлення ринкового попиту, формування попиту на національну продукцію за кордоном та активне залучення іноземних інвестицій;

- переговорна (торговельна): ця функція є ключовим елементом торговельної дипломатії. Вона вимагає професійного ведення торговельних переговорів, що охоплюють укладання, перегляд та імплементацію двосторонніх і багатосторонніх угод, як-от Угоди про вільну торгівлю, включаючи переговори з ЄАВТ;

- захисна (охоронна): фокусується на захисті економічного суверенітету та інтересів держави. Це передбачає запобігання економічним злочинам, реагування на порушення міжнародних норм та забезпечення обґрунтованої реакції на використання іншими державами засобів торговельного захисту;

- аналітична (консультативна): забезпечує державні органи аналізом витрат і вигод усіх зовнішньоекономічних ініціатив. Ця функція критично важлива для уряду, оскільки дозволяє раціоналізувати процес просування національних інтересів;

- інтеграційна/гармонізаційна: Набуває особливого значення для країн, що обрали шлях тісної інтеграції. У випадку України та Угоди про асоціацію з ЄС, ця функція вимагає активного наближення національного законодавства, норм і стандартів до *acquis Communautaire* [17].

Отже, узагальнюючи різні наукові підходи та етапи становлення поняття, можна зробити висновок, що економічна дипломатія поступово трансформувалася від вузького інструмента торговельної взаємодії до комплексного механізму просування національних інтересів у глобальній економіці.

1.2. Роль економічної дипломатії в зовнішньоекономічній діяльності держави.

Дипломатія як діяльність постійно зазнає змін. Зростання обсягу міжнародних стосунків включає щоразу нові царини суспільного буття, що, своєю чергою, розширює трактування цього різновиду діяльності. Щодо економічних питань, а точніше, економічної дипломатії (іноді також можна почути вираз «економічний вимір дипломатії»), серед фахівців із міжнародних справ, політологів та представників медіа панує цілковита згода. На сьогоднішня день, політична сфера, особливо міжнародна, набула значної економізації, тоді як економічна галузь стала політизованою. У контексті міжнародних відносин, економічна дипломатія наразі є найкращою ілюстрацією тісного зв'язку між

політикою та економікою. Проте, не завжди взаємодію між економікою і політикою варто визначати як економічну дипломатію [18].

У структурі сучасних міжнародних економічних відносин економічна дипломатія відіграє системоутворюючу роль, оскільки забезпечує узгодження економічних інтересів держав, міжнародних організацій, корпорацій та інших суб'єктів світового господарства. Вона формує основу для налагодження партнерських зв'язків, сприяє розвитку зовнішньоекономічного співробітництва, а також слугує важливим каналом комунікації у процесі глобальної економічної взаємодії.

Роль економічної дипломатії полягає у забезпеченні збалансованості національних і міжнародних інтересів, формуванні стійких зв'язків між політичною та економічною сферами, а також у сприянні розвитку відкритих економічних систем. Завдяки використанню дипломатичних інструментів створюються сприятливі умови для інтеграції країн у міжнародну економічну систему, реалізації торговельних, фінансових, інвестиційних і технологічних стратегій.

Значення економічної дипломатії постійно зростає під впливом глобалізаційних процесів, що посилюють взаємозалежність економік і потребують координації економічних рішень на наднаціональному рівні. Вона виконує важливу функцію посередництва між економічними суб'єктами, сприяє запобіганню конфліктам у сфері торгівлі та інвестицій, а також забезпечує формування передбачуваного і стабільного середовища для міжнародної економічної діяльності.

Посилення ролі економічної дипломатії обумовлюється сукупністю чинників, що відображають основні тенденції розвитку світової економіки:

- інтернаціоналізація у всіх її проявах та посилення взаємозалежності світової економічної системи як на глобальному, так і на регіональному рівнях;
- швидке розширення зони ринкових відносин, відкритість національних економік і їхня співпраця через торгівлю та інвестиції;

- посилення ролі економічної дипломатії в умовах глобалізації, коли транснаціональні корпорації намагаються спрямовувати процеси міжнародної інтеграції у власних інтересах;
- активізація іноземних інвестицій, що сприяє розвитку міжнародного співробітництва та зміцненню зв'язків із міжнародними організаціями.

У структурі міжнародних економічних відносин економічна дипломатія виступає не лише координаційним, а й регуляторним механізмом, який забезпечує узгодження економічних інтересів, гармонізацію торговельних режимів та формування ефективних стратегій економічного розвитку. Її діяльність спрямована на зменшення бар'єрів у міжнародній торгівлі, стимулювання економічного зростання, сприяння трансферу технологій та інвестицій, а також підтримку стабільності глобальної фінансової системи [19].

Структурно економічна дипломатія охоплює інституційний вимір (державні органи, торговельні представництва, дипломатичні місії) та функціональний — переговори, укладання угод, просування експорту й захист інвестицій. У такій конфігурації вона виступає, так званим «механізмом зв'язку» між національною економікою та глобальними потоками, зміцнюючи конкурентні позиції держави на міжнародній арені.

Таким чином, економічна дипломатія посідає центральне місце у формуванні архітектури сучасної світової економіки. Вона забезпечує зв'язок між внутрішньою економічною політикою держав і зовнішнім середовищем, сприяючи розвитку міжнародного співробітництва на основі взаємної вигоди та рівноправного партнерства.

За словами В. Кухарик, «економічна дипломатія є інструментом впливу на зміст, напрям та інтенсивність міжнародних економічних відносин, що особливо актуально для країн з перехідною економікою» [20]. Ця думка підкреслює стратегічну функцію економічної дипломатії як засобу активного впливу на міжнародні процеси. Особливо важливо це для країн з перехідною економікою, які прагнуть інтегруватися у глобальні ринки та захистити власні інтереси.

Участь у глобальних економічних процесах вимагає від держави активної позиції у формуванні сприятливого зовнішнього середовища. Економічна дипломатія дозволяє:

- захищати національні економічні інтереси на міжнародному рівні;
- впливати на формування міжнародних економічних норм та правил;
- розширювати доступ до нових ринків;
- забезпечувати участь у глобальних ланцюгах доданої вартості.

Згідно з дослідженням Національного інституту стратегічних досліджень, ефективна економічна дипломатія сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни, зокрема через активну участь у міжнародних економічних організаціях, таких як СОТ, ОЕСР, ЄС тощо [21].

Міжнародні економічні відносини охоплюють торгівлю, інвестиції, фінансову співпрацю, технологічний обмін. Економічна дипломатія виступає механізмом координації інтересів держави з інтересами зовнішніх партнерів, забезпечуючи:

- баланс між національними пріоритетами та міжнародними зобов'язаннями;
- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- просування українських компаній на зовнішні ринки;
- формування стратегічних економічних альянсів.

Економічна дипломатія значно впливає на конкурентоспроможність держави та її національну безпеку. Так, експерти наголошують, що у сучасних умовах глобалізації та диверсифікації ринків «економічна дипломатія стає особливим механізмом управління в сфері національної безпеки», що є «ключовим для відновлення конкурентоспроможності держави» як під час кризи, так і у мирний час. Іншими словами, через координацію дипломатичних заходів зі зміцнення економічних зв'язків держава підвищує ефективність своєї економіки та адаптується до зовнішніх викликів. Зокрема, економічна дипломатія дає можливість своєчасно реагувати на зовнішні загрози (санкції,

торговельні обмеження тощо) і диверсифікувати торговельні партії, що укріплює економічну безпеку країни.

Крім того, економічна дипломатія сприяє прямому залученню інвестицій і розвитку торгівлі, забезпечує установа двох- та багатосторонніх угод, які зменшують бар'єри для експорту національних товарів та відкривають доступ до міжнародних ринків. Вважається також, що економічна дипломатія «інструментально впливає на міжнародну торгівлю й прямі інвестиції», розширюючи можливості бізнесу. Наприклад, через участь у (СОТ, МВФ, регіональні торговельні блоки) держава забезпечує собі доступ до преференцій світової торгівлі, стандартів якості та захисту власних інтересів у глобальній економіці. Таким чином, економічні дипломати виконують роль представників національного бізнесу за кордоном – стимулюють експортні продажі, просувають технологічне співробітництво й інновації [22].

Ключові напрями впливу економічної дипломатії на основні економічні показники держави можна схематично подати таким чином (Таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Напрями впливу економічної дипломатії на основні економічні показники розвитку держави

Напрямок впливу	Характеристика впливу економічної дипломатії
Конкурентоспроможність	Посилення позицій вітчизняних виробників через лобювання стандартів і відкриття нових ринків. Дипломати просувають інновації та співпрацю для зростання якості й вартості національних товарів.
Економічна безпека	Диверсифікація ринків та джерел сировини; підтримка стратегічних галузей у кризових ситуаціях. Розробка механізмів захисту від зовнішніх шоків (контрафакції, санкцій тощо).
Інвестиції	Заохочення прямих іноземних інвестицій через дипломатичні гарантії та двосторонні угоди. Участь в інвестиційних форумах і бізнес-місіях для залучення капіталу та технологій (зниження політичних ризиків).
Експорт	Сприяння розширенню експорту через лобювання зменшення митних бар'єрів та сприяння підписанню торговельних угод. Організація підтримки експортерів у формі торгових місій і промо-кампаній.
Міжнародна кооперація	Участь у міжнародних економічних ініціативах та організаціях (регіональні союзи, глобальні ініціативи). Поглиблення економічної інтеграції і технологічної кооперації із партнерськими країнами.

Джерело: складено за [22].

Узагальнюючи, варто зазначити, що економічна дипломатія постає ключовим механізмом формування зовнішньоекономічної політики держави, адже саме вона поєднує інструменти міжнародної взаємодії, що забезпечують конкурентоспроможність, економічну стійкість і доступ до нових ринків. Її ефективність визначає здатність держави адаптуватися до глобальних трансформацій та вибудовувати партнерства, які посилюють національний економічний потенціал.

1.3. Методологічні засади дослідження економічної дипломатії

Методологічні засади дослідження економічної дипломатії становлять сукупність принципів, підходів, методів та інструментів, які забезпечують наукову обґрунтованість вивчення цього багатовимірного явища. Економічна дипломатія поєднує елементи політичної науки, міжнародних відносин, економіки, права та комунікацій, тому потребує комплексного міждисциплінарного підходу до аналізу.

У межах сучасної наукової думки, підходи до вивчення економічної дипломатії спираються на синтез універсальних наукових засад (таких як цілісність, врахування історичного контексту, неупередженість, прив'язка до реалій) та специфічних методик, притаманних галузі міжнародних фінансово-економічних зв'язків. Такий інтегрований підхід дозволяє забезпечити комплексність аналізу економічної дипломатії, врахувати багатовимірність її інструментів і механізмів та обґрунтувати взаємозв'язок між економічними, політичними й інституційними чинниками у процесі формування зовнішньоекономічної політики держави.

Окрім загальнонаукових постулатів, значущість мають і методологічні концепції, які задають логіку дослідження та вектори аналітичної роботи. Кожен

із цих напрямів фокусується на певних гранях явища економічної дипломатії (табл.1.4), що уможливило формування всебічного наукового розуміння.

Таблиця 1.4 – Підходи дослідження економічної дипломатії

Підхід	Сутність	Основні акценти дослідження	Ключова мета аналізу
Інституційний	Орієнтується на роль міжнародних інститутів та правил у формуванні стабільних економічних відносин.	Регуляторна база, угоди, інституційна архітектура світової економіки.	Визначити ефективність міжнародних інститутів у підтриманні економічної стабільності.
Функціональний	Досліджує практичні функції економічної дипломатії.	Реалізація зовнішньоекономічної політики, підтримка бізнесу, залучення інвестицій.	Оцінити ефективність дипломатичних механізмів у досягненні економічних цілей.
Системний	Розглядає економічну дипломатію як частину глобальної взаємозалежної системи.	Взаємодія політики, економіки, технологій і суспільства.	Визначити місце та роль економічної дипломатії у світовій системі відносин.
Неоліберальний	Ґрунтується на ідеї вільного ринку та лібералізації економічних відносин.	Ринкові механізми, дерегуляція, відкритість економік.	Показати вплив ринкової свободи на ефективність міжнародної торгівлі.
Глобалістський	Аналізує економічну дипломатію як елемент глобального управління.	Взаємодія держав, корпорацій, міжнародних організацій.	Пояснити роль дипломатії у вирішенні глобальних економічних викликів.

Джерело: складено за [24].

Завдяки принципу системності, економічна дипломатія постає не як розрізнені кроки чи засоби впливу, а як єдина структура взаємозв'язків між дійовими особами на міжнародній фінансовій арені. Принцип історичного підходу дає змогу простежити трансформацію цього явища — від торгівлі, що мала характер дипломатії у XVII–XIX століттях, до нинішнього виду

стратегічного керування економічними процесами у світі, де панує глобалізація [23].

У теорії міжнародних відносин існують різні підходи до аналізу економічної дипломатії. Інституційний підхід акцентує роль інститутів: згідно з ним, економічні результати визначаються не лише ринковими механізмами, але й інституційними рамками (законодавство, правила організацій, міжнародні угоди). Інституціоналісти вважають, що саме створення правової бази (наприклад, через ВТО) і стабільних правил гри сприяє передбачуваності торгівлі та зниженню ризиків у міжнародній економіці. У межах цього підходу економічна дипломатія розглядається як інструмент формування та підтримання таких інституційних умов, що забезпечують узгодженість дій держав на міжнародному рівні. Відповідно, ефективність економічної дипломатії безпосередньо пов'язується зі спроможністю держави брати участь у міжнародних інституціях та впливати на процес вироблення правил глобальної економічної взаємодії.

Функціональний підхід розглядає економічну дипломатію крізь призму конкретних функцій та задач. Згідно з цим підходом (спричиненим працями Т. Парсонса, Л. Лазерса тощо), аналіз проводиться через систему цілеспрямованих дій та інструментів: наприклад, дипломат концентрується на підтримці галузевих проектів, інформаційному забезпеченні бізнесу, організації торговельно-економічних зв'язків. Функціональний підхід підкреслює міжсекторальний характер співпраці (економіка, культура, наука) задля досягнення стратегічних цілей.

Системний підхід вважає економічну дипломатію частиною цілісної системи міжнародних відносин. З цієї точки зору взаємозалежність держав і глобальна взаємодія диктують політику – зміни у світовій економіці безпосередньо впливають на дипломацію. Як відзначалося, у сучасних умовах «економічна дипломатія набуває комплексного, системного характеру, що передбачає аналіз процесів глобальної інтеграції, взаємного впливу політичних і економічних сил у світі.

Неоліберальний підхід орієнтується на ринкові механізми та мінімальне втручання держави: він підкреслює лібералізацію торгівлі, відкритість ринків, приваблення приватних інвестицій як драйверів розвитку. Держрегулювання тут розглядається як стримуючий фактор: за таких умов успішна економічна дипломатія спрямована на усунення торговельних бар'єрів і створення сприятливого бізнес-клімату.

Глобалістський підхід акцентує на вивченні глобальних інтеграційних процесів і їх впливі на економічну дипломатію. Як зазначають дослідники, «глобалістський рівень дослідження інтегрує соціальну, політичну, економічну, культурно-цивілізаційну системи найбільш розвинених країн. Цей підхід розглядає економічну дипломатію як інструмент у глобальному «інтеграційному шарі» світової системи, де на перший план виходять транснаціональні проблеми та сукупна роль великих міжнародних гравців [24].

Отже, методологічні засади дослідження економічної дипломатії мають комплексний характер. Вони поєднують різні наукові підходи, що дозволяє забезпечити багатовимірний аналіз цього феномену — від інституційних структур до глобальних процесів інтеграції. Такий підхід забезпечує не лише теоретичну повноту, а й практичну значущість результатів дослідження, формуючи підґрунтя для подальшого аналізу сучасних тенденцій розвитку економічної дипломатії. Застосування комплексної методології сприяє більш обґрунтованій інтерпретації емпіричних даних та підвищує достовірність отриманих висновків. Крім того, це створює передумови для використання результатів дослідження у процесі формування державної політики та удосконалення інструментів економічної дипломатії в умовах євроінтеграції.

РОЗДІЛ 2 ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

2.1 Особливості становлення та розвитку економічної дипломатії в країнах Європи

Економічна дипломатія в країнах Європи формувалася як складна багаторівнева система, що інтегрує дипломатичні, зовнішньоекономічні та регуляторні інструменти. Її розвиток відбувався через еволюційні зміни, які охопили післявоєнну відбудову, утворення спільних економічних інституцій, зміцнення інтеграційних процесів та формування нових моделей зовнішньоекономічної взаємодії. Перехід від класичної торговельної дипломатії до сучасної економічної дипломатії Європи був зумовлений потребою у більш гнучких механізмах реагування на глобальні виклики, посилення конкурентоспроможності та захисту економічних інтересів на світовій арені.

Перший етап розвитку економічної дипломатії припав на 1950–1970-ті роки, коли основний акцент здійснювався на усуненні бар'єрів у торгівлі та створенні багатосторонніх рамок економічної взаємодії. За даними OECD, внутрішньоевропейська торгівля зростала надзвичайно швидкими темпами, збільшившись у 1960–1980-х роках більш ніж утричі [25].

Другий етап охоплює 1990–2010-ті роки, коли глобалізація та розширення ЄС вимагали інституційної модернізації та появи нових інструментів економічної дипломатії. Значне зростання торговельних і фінансових потоків у цей період підтверджує посилення ролі інституцій підтримки бізнесу, інвестиційних агентств та спеціалізованих дипломатичних підрозділів. Європейська Комісія зазначає, що у 1995–2008 роках експорт товарів і послуг ЄС-15 збільшився на 113 %, що стало основою модернізації механізмів зовнішньоекономічної діяльності [26].

Поворотним моментом стало створення Європейської служби зовнішніх дій (EEAS) у 2010 році після набуття чинності Лісабонським договором. Саме з цього періоду економічна дипломатія отримала новий рівень інституційної

узгодженості, оскільки в межах однієї структури почали концентруватися інструменти торговельної, інвестиційної, регуляторної, цифрової та кліматичної дипломатії. У звіті Європейського парламенту 2017 року підкреслено, що економічна дипломатія ЄС перетворилася на інструмент не лише просування експорту, а й «регуляторного впливу» у глобальному просторі [27].

Національний рівень економічної дипломатії країн Європи є значно диференційованим. Німеччина застосовує модель із сильною координацією між МЗС, Міністерством економіки та кліматичної політики і державним агентством Germany Trade & Invest. Франція реалізує централізовану модель через Business France, яка концентрує функції залучення інвестицій і просування експорту. Велика Британія після Brexit запровадила концепцію «Global Britain», спрямовану на переорієнтацію на глобальні ринки послуг та двосторонні торговельно-інвестиційні угоди [7].

Для оцінки ефективності доцільно використовувати порівняльні показники, зокрема обсяги вхідних потоків прямих іноземних інвестицій (рисунок 2.1), де наведено дані щодо Німеччини, Франції, Польщі та Іспанії за 2022–2024 роки.

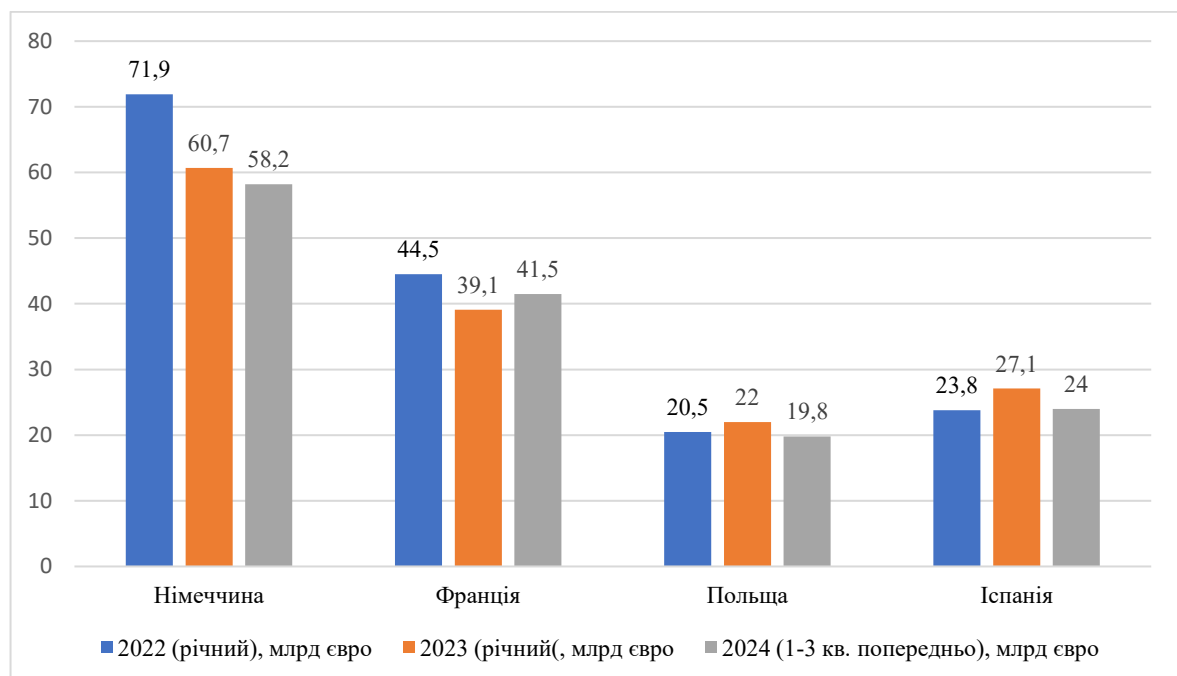

Рисунок 2.1 Вхідні потоки прямих іноземних інвестицій у вибрані країни Європи (млрд євро) 2022–2024 рр

Джерело: складено за [28; 29; 30; 31; 32]

Наведена діаграма відображає динаміку надходження прямих іноземних інвестицій у Німеччину, Францію, Польщу та Іспанію протягом 2022–2024 років. Порівняння здійснено на основі річних даних за 2022–2023 рр. та попередніх результатів за три квартали 2024 року.

У Німеччині простежується чітка спадна тенденція залучення ПІІ: з 71,9 млрд євро у 2022 році до 60,7 млрд євро у 2023 році, а у 2024 році (за попередніми даними за три квартали) — до 58,2 млрд євро. Це свідчить про поступове охолодження інвестиційної активності на тлі триваючих структурних викликів німецької економіки, включно з високими енергетичними витратами та уповільненням промислового виробництва.

Франція демонструє більш стабільну динаміку: у 2022 році країна залучила 44,5 млрд євро ПІІ, у 2023 році — 39,1 млрд євро, а у 2024 році показник знову зріс до 41,5 млрд євро. Така поведінка інвестиційних потоків вказує на відносно високий рівень довіри іноземних інвесторів до французької економіки та її здатності зберігати інвестиційну привабливість навіть за умов зовнішньої турбулентності.

Динаміка ПІІ у Польщі є змішаною: зростання з 20,5 млрд євро у 2022 році до 22,0 млрд євро у 2023 році, після чого у 2024 році показник знизився до 19,8 млрд євро. Такі коливання сигналізують про залежність інвестиційного клімату Польщі від короткострокових коливань у промисловості та змін у регуляторному середовищі, що є типовим для економік Центрально-Східної Європи.

В Іспанії протягом 2022–2024 рр. спостерігається відносно рівномірна динаміка залучення ПІІ: зростання з 23,8 млрд євро у 2022 році до 27,1 млрд євро у 2023 році, після чого у 2024 році показник дещо зменшився до 24,0 млрд євро. Попри незначні коливання, інвестиційні потоки вказують на стабільність іспанської економіки та її здатність підтримувати відносно високий рівень привабливості для іноземних інвесторів.

Загалом аналіз свідчить, що серед представлених країн Німеччина переживає найбільш помітний і системний спад ПІІ, тоді як Франція та Іспанія демонструють відносну інвестиційну стійкість. Польща характеризується

волатильністю, властивою економікам, які активно залучають інвестиції у виробничий сектор та інфраструктуру. Динаміка за три квартали 2024 року вказує на збереження структурних відмінностей у моделях інвестиційної привабливості різних європейських економік.

Іншим ключовим виміром економічної дипломатії є географічна структура торгівлі. На рисунку 2.2 наведено порівняльний аналіз товарообігу Європейського Союзу з основними зовнішніми партнерами — США, Китаєм, Великою Британією та Швейцарією.

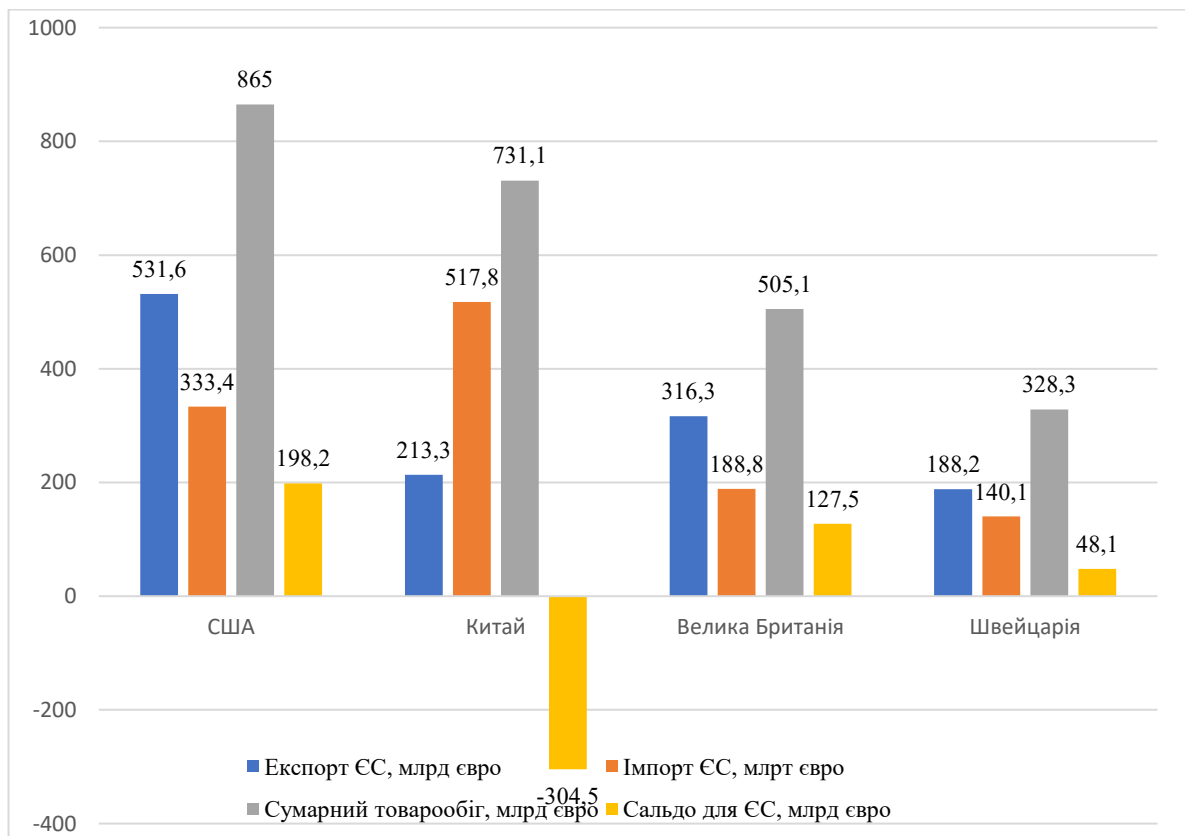

Рисунок 2.2 Географічна структура товарообігу ЄС з окремими країнами у 2024 р., млрд євро

Джерело: складено автором за даними Eurostat [33–36].

Представлена діаграма відображає структуру зовнішньої торгівлі Європейського Союзу з чотирма ключовими партнерами — США, Китаєм, Великою Британією та Швейцарією — у 2024 році. У ній узагальнено дані щодо експорту та імпорту ЄС, сумарного обсягу товарообігу та сальдо торговельного балансу.

США у 2024 році залишаються найбільшим торговельним партнером Європейського Союзу: експорт ЄС до США становив 531,6 млрд євро, імпорт — 333,4 млрд євро, а загальний товарообіг — 865 млрд євро. Позитивне сальдо у розмірі 198,2 млрд євро свідчить про високий рівень конкурентоспроможності європейської продукції на американському ринку та про стратегічний характер трансатлантичної економічної взаємодії. Співпраця між сторонами традиційно базується на високотехнологічних галузях, інноваціях, машинобудуванні та фармацевтиці.

На другому місці за обсягом товарообігу знаходиться Китай, із яким сумарний обсяг торгівлі у 2024 році склав 731,1 млрд євро. При цьому структура торгівлі є асиметричною: експорт ЄС становив лише 213,3 млрд євро, натомість імпорт — 517,8 млрд євро. Негативне сальдо у -304,5 млрд євро формує найбільший дефіцит у торговельному балансі ЄС серед усіх зовнішніх партнерів. Це свідчить про високу залежність європейських ринків від китайської промислової продукції, зокрема електроніки, машин та обладнання, що зумовлює стратегічні ризики і посилює потребу у диверсифікації постачань.

Велика Британія, попри вихід з ЄС, залишається третім за значенням торговельним партнером Союзу. У 2024 році обсяг експорту ЄС до Великої Британії становив 316,3 млрд євро, імпорту — 188,8 млрд євро, а сумарний товарообіг — 505,1 млрд євро. Позитивне сальдо у 127,5 млрд євро демонструє збереження високого рівня економічної взаємозалежності, сформованої за період членства Великої Британії в ЄС. Найбільш інтенсивною залишається торгівля транспортними засобами, фармацевтичними препаратами та хімічною продукцією.

Швейцарія завершує перелік ключових партнерів із загальним товарообігом 328,3 млрд євро, з яких експорт ЄС становив 188,2 млрд євро, а імпорт — 140,1 млрд євро. Позитивне сальдо у 48,1 млрд євро свідчить про взаємовигідний характер торговельних відносин, що базуються на глибокій інтеграції у фармацевтичній, хімічній та фінансовій галузях.

Узагальнюючи результати, можна відзначити, що торговельна структура Європейського Союзу у 2024 році демонструє високу концентрацію зовнішньоторговельних потоків на чотирьох основних напрямках. При цьому характер сальдо свідчить про надзвичайно різну природу цих відносин: профіцитний баланс із США, Великою Британією та Швейцарією, на противагу значному дефіциту у торгівлі з Китаєм. Такі диспропорції визначають ключові вектори економічної дипломатії ЄС, пов'язані зі зміцненням трансатлантичної співпраці, зменшенням залежності від Китаю та модернізацією партнерства з європейськими країнами поза межами ЄС.

2.2. Формування засад та подальший розвиток економічної дипломатії України

З часу відновлення незалежності Україна послідовно формувала нормативну базу співпраці з ЄС. Перші документи — Декларація про державний суверенітет (1990) та Звернення Верховної Ради «До парламентів і народів світу» (1991) — уперше задекларували прагнення до побудови європейської демократичної держави [37]. Подальший розвиток інтеграції відбувався через такі етапні акти, як Угода про партнерство та співробітництво (1994), План дій Україна–ЄС (1996–2001), ініціатива «Східне партнерство» (2009) та Угода про асоціацію (2014), що суттєво поглибили правове та економічне наближення України до ЄС [38; 39].

Незважаючи на періодичні цикли уповільнення реформ, європейська інтеграція поступово перетворилася на ключовий стратегічний пріоритет, що був офіційно закріплений на конституційному рівні у 2019 році [40]. Це рішення відобразило стійкий суспільний консенсус та визначило незворотність інтеграційного курсу.

Економічна дипломатія України за останні роки зазнала суттєвих трансформацій, які відображаються як на інституційному рівні, так і в реальних

кількісних результатах зовнішньоторговельної діяльності держави. Динаміка торгівлі між Україною та Європейським Союзом дає можливість оцінити, наскільки ефективними були дипломатичні зусилля, спрямовані на підтримку експорту, забезпечення стабільності імпорту, диверсифікацію логістичних шляхів та інтеграцію у внутрішній ринок ЄС.

У період після 2021 року економічна дипломатія набуває більш прикладного характеру, концентруючись на двох основних завданнях: по-перше, забезпеченні фізичної можливості українського експорту виходити на ринок ЄС; по-друге, синхронізації регуляторного поля України з нормами ЄС для зменшення бар'єрів у торгівлі. Умови повномасштабної війни зумовили те, що дипломатичні канали фактично стали інфраструктурою підтримки міжнародної торгівлі.

Ефективне використання такого інструменту, як економічна дипломатія, у реалізації зовнішньої політики України має вирішальне значення, як і для інших країн світу, що перебувають під впливом сучасних світових процесів, таких як економічна глобалізація. В Україні економічна дипломатія здійснюється через скоординовану діяльність Міністерства закордонних справ, Міністерства економіки, дипломатичних установ за кордоном, торговельних місій та низки державних інституцій, відповідальних за експортно-інвестиційний розвиток. На думку О. Шарова, сучасна економічна дипломатія України сформувалася як відповідь на вимоги глобалізації та необхідність захисту економічних інтересів у зовнішньому середовищі [41]. Дослідники підкреслюють, що після підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році саме економічна дипломатія стала інструментом імплементації значної частини торговельних і регуляторних положень угоди [42].

У 2020–2024 роках у роботі дипломатичних місій України чітко виділено напрями, орієнтовані на:

- сприяння збільшенню експорту;
- залучення іноземних інвестицій;
- підтримку логістичних рішень;
- укладання міжнародних торговельних угод;

- захист українського бізнесу за кордоном;
- забезпечення сталого функціонування експорту в умовах воєнних ризиків [43].

Наразі в Україні підписано 16 угод про вільну торгівлю, які поширюються на 45 країн. Саме з ЄС Україна уклала найширшу ЗВТ. Інші угоди є вужчими. Наприклад, Україна підписала угоду про вільну торгівлю з Канадою, яка охоплює торгівлю товарами та державні закупівлі; угоди з Грузією та Македонією стосуються торгівлі товарами; угоди з Чорногорією – торгівлю товарами та послугами. Крім того, Україна має угоду про вільну торгівлю з країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія) [44].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС – це новий етап у розвитку економічних відносин, який спрямований на створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) та поступову інтеграцію України у внутрішній ринок ЄС. Після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між ЄС та Україною набула повної чинності 1 вересня 2017 року. Угода передбачає «запровадження умов для посилення економічних та торговельних відносин, що призведе до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, зокрема шляхом створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, як це визначено в розділі IV («Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею») цієї угоди, та підтримку зусиль України щодо завершення переходу до функціонуючої ринкової економіки, зокрема шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС (*acquis* ЄС – це надбання європейської інтеграції в політичній, правовій та економічній сферах, яке базується на спільних європейських цінностях, тобто є сукупністю прав та обов'язків держав-членів ЄС)» [45].

Для оцінки результативності економічної дипломатії використовуються не лише якісні характеристики (кількість місій, переговорів, ініційованих угод), але й кількісні індикатори, насамперед — динаміка експорту, імпорту та загального товарообігу з Європейським Союзом. На основі даних Національного банку

України [46] сформовано інтегровану гістограму (рис. 2.3), що відображає експорт, імпорт і торговельний баланс України з ЄС у 2021–2024 роках.

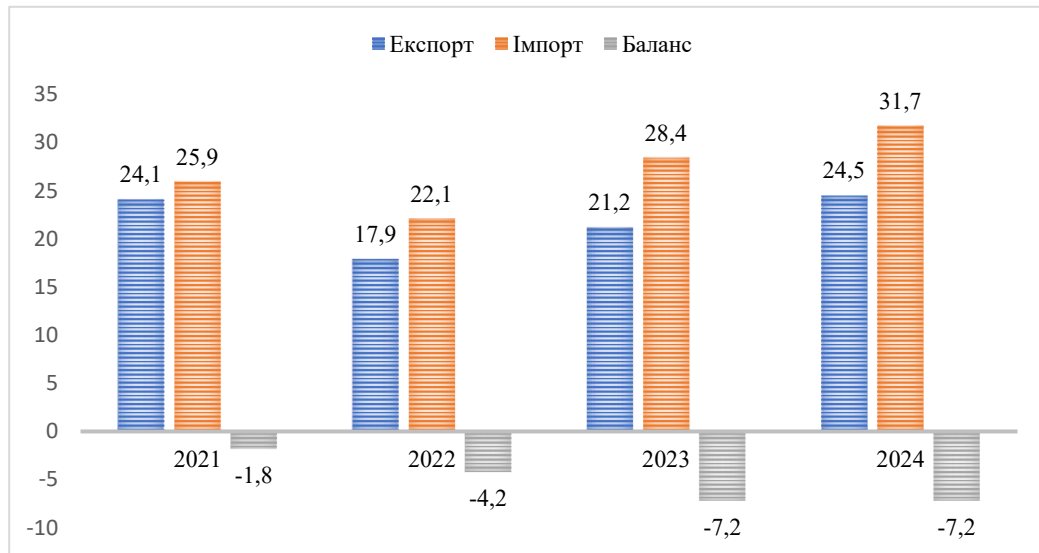

Рисунок 2.3 Експорт, імпорт та торговельний баланс України з ЄС у 2021–2024 рр.

Джерело: складено за [46]

У 2021 році експорт України до ЄС становив 24,1 млрд євро, імпорт - 25,9 млрд євро, а торговельне сальдо було від'ємним - -1,8 млрд євро. Уже у 2022 році через повномасштабну агресію РФ відбулося різке скорочення обсягів експорту (до 17,9 млрд євро) та імпорту (22,1 млрд євро), що погіршило баланс до -4,2 млрд євро. Такі зміни були прямим наслідком руйнування портової інфраструктури, блокади морських маршрутів та порушення логістичних ланцюгів.

Починаючи з 2023 року, дипломатичні зусилля України були спрямовані на відновлення логістики через «шляхи солідарності», погодження альтернативних морських коридорів та розширення пропускної спроможності наземних пунктів пропуску. Унаслідок цього експорт у 2023 році зріс до 21,2 млрд євро, а у 2024 році - до 24,5 млрд євро, фактично повернувшись до рівня 2021 року. Імпорт із ЄС, натомість, демонстрував стрімке зростання: до 31,7 млрд євро у 2024 році, що пов'язано з активізацією процесів відбудови та закупівлею критично важливих товарів.

Проте торговельний баланс залишався негативним протягом усього періоду, досягнувши -7,2 млрд євро у 2023–2024 рр.. Це свідчить, з одного боку, про високу залежність України від імпорту товарів із ЄС, а з іншого – про те, що дипломатична діяльність забезпечила стабільність цих потоків, що було життєво важливо в умовах війни.

Хронічно негативний торговельний баланс, який у 2023-2024 роках становив

-7,2 млрд євро, свідчить про зростання залежності від імпорту, однак при цьому підкреслює, що імпортні поставки стали одним із ключових інструментів підтримки функціонування економіки України в умовах війни. Відповідно, дипломатична робота була зосереджена на гарантуванні безперервності імпортних потоків - зокрема у сферах енергетики, транспорту та оборонно-промислового сектору.

Друга об'єднана гістограма на Рисунку 2.4 відображає частку Європейського Союзу у структурі зовнішньої торгівлі України. Саме цей індикатор є одним із найважливіших для оцінки ступеня інтегрованості української економіки до ринку ЄС.

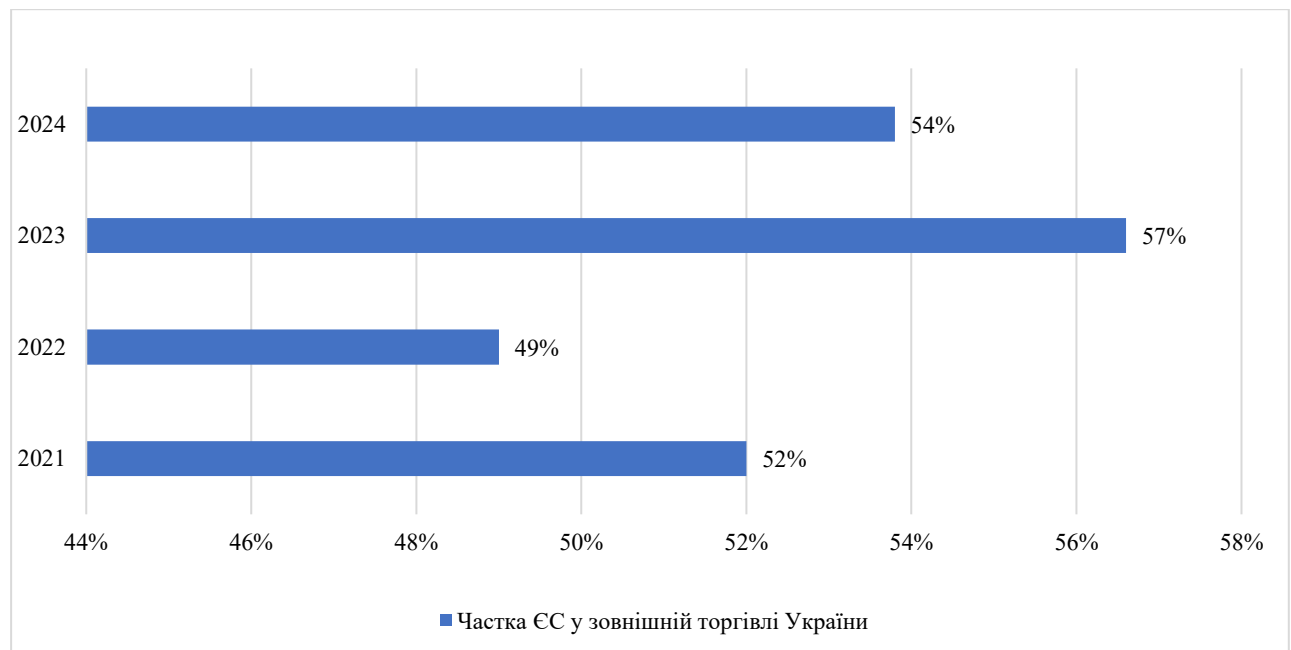

Рисунок 2.4 Частка ЄС у зовнішній торгівлі України 2021–2024 рр. (%)

Джерело: складено за [47, 48;]

Стабільно висока частка ЄС у структурі торгівлі свідчить про те, що Європейський Союз є ключовим торговельним партнером України. Зростання цього показника після 2022 року підтверджує, що саме дипломатична діяльність забезпечила диверсифікацію торговельних маршрутів, реорієнтацію від ринків СНД і Азії до ринку ЄС, а також адаптацію українського регуляторного середовища до європейських стандартів [43; 47].

Крім того, тимчасове скасування мит та квот Європейським Союзом у 2022–2024 роках стало можливим завдяки активній дипломатичній роботі та створило додаткові можливості для українського експорту [47]. Це рішення мало значний вплив на стабілізацію торговельної діяльності у воєнних умовах.

Аналіз наведених даних дозволяє виокремити ключові напрями, за якими економічна дипломатія сприяла зміцненню торговельної стійкості України:

1. Логістична дипломатія - забезпечення альтернативних шляхів експорту та імпорту, включно з наземними, річковими та тимчасовими морськими коридорами [49].
2. Регуляторна інтеграція з ЄС - погодження технічних, фітосанітарних, митних стандартів, що зменшило бар'єри у торгівлі між Україною та ЄС [42; 47].
3. Дипломатія імпортової безпеки - забезпечення доступу до критичних товарів (обладнання, генераторів, транспортних засобів, медичних товарів).
4. Інституційне зближення з ЄС - розширення участі України у програмах ЄС: Horizon Europe, Digital Europe, Customs, Fiscalis [50].

Упродовж 2021- 2024 років економічна дипломатія України стала ключовим фактором підтримки економічної стійкості держави та просування її інтересів на ринку Європейського Союзу. Позитивна динаміка експорту, відновлення імпорту та зростання частки ЄС у зовнішній торгівлі підтверджують результативність дипломатичних зусиль. Економічна дипломатія України трансформувалася у комплексний інструмент інтеграції до внутрішнього ринку ЄС та механізм забезпечення торговельної безпеки в умовах війни.

2.3. Аналіз основних викликів розвитку економічної дипломатії України на шляху євроінтеграційного курсу

Курс на євроінтеграцію висуває високі вимоги до економічної дипломатії України, однак нинішній стан цієї сфери характеризується рядом глибоких проблем та обмежень. За три десятиліття незалежності, українська зовнішня політика і економічна дипломатія пережили інституційний занепад та втрату стратегічного бачення, що негативно впливає на просування національні економічні інтереси.

Розвиток економічної дипломатії України сьогодні обмежується низкою системних чинників, що формуються як усередині держави, так і у зовнішньому середовищі. Їхня сукупна дія звужує можливості для ефективного реалізації євроінтеграційних цілей, зокрема в частині інвестиційного залучення, торговельної співпраці та зміцнення економічної стійкості. На рисунку 2.5 нижче подано структурування внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на сучасний стан економічної дипломатії України.

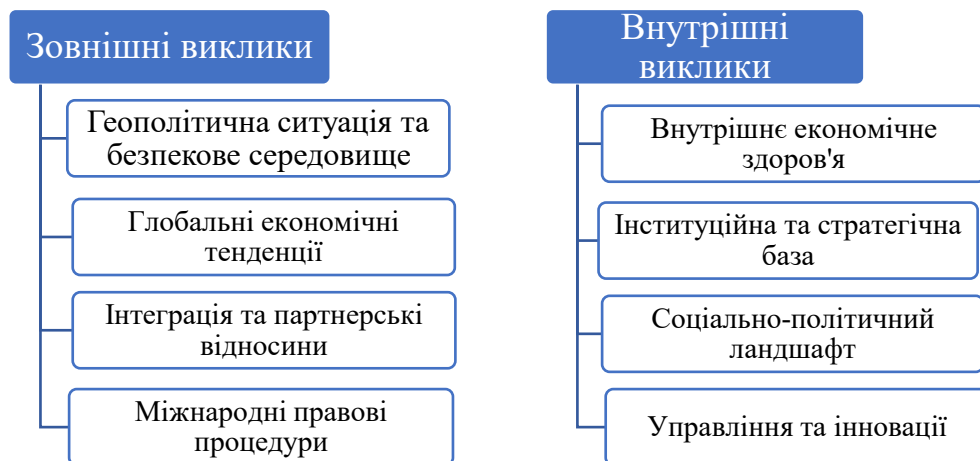

Рисунок 2.5 Зовнішні та внутрішні фактори впливу на сучасний стан економічної дипломатії в Україні

Джерело: складено за [51].

Зовнішні фактори формують широке середовище, у якому функціонує економічна дипломатія України. Насамперед на неї впливає геополітична та безпекова ситуація. Російсько-українська війна залишається домінантним

чинником, що визначає економічну стабільність держави та потребує постійних дипломатичних кроків для збереження безпеки й суверенітету. За попередньою оцінкою Кабінету Міністрів України та Світового банку, сукупні економічні втрати, які були спричинені війною, склали \$499,3 млрд станом на січень 2024 року [52]. Вона також спричинила різке падіння економіки України (ВВП –30.4% у 2022 р), масштабні людські та матеріальні втрати. Експорт зазнав колапсу в перші місяці війни (–90% у березні-травні 2022 р. через блокаду портів [53]). На позиції України позначаються й інші глобальні процеси — зростаюча поляризація між демократичними й авторитарними режимами, ослаблення міжнародних безпекових інституцій та загальне ускладнення світового політичного клімату.

Важливу роль у формуванні зовнішнього середовища економічної дипломатії відіграють глобальні економічні тенденції: коливання світових ринків, динаміка міжнародної торгівлі, рух прямих іноземних інвестицій та нестабільність валютних курсів, до яких українська економіка вимушена адаптуватися. Не менш значущими є інтеграційні процеси та партнерські відносини, насамперед у рамках європейської інтеграції, а також політичні рішення країн-партнерів, що впливають на доступ до ринків та інвестиційних можливостей. Міжнародно-правові механізми додатково зміцнюють позиції України, забезпечуючи інструменти для реагування на зовнішні загрози.

Разом із тим ефективність економічної дипломатії визначається і внутрішніми чинниками. Стан економічного середовища, рівень інноваційності, інвестиційна активність та якість бізнес-процесів формують основу міжнародної конкурентоспроможності держави. Значення мають також інституційна узгодженість, якість державного управління та соціально-політична стабільність, що забезпечують передбачуваність політики. Завершальним елементом є рівень корпоративного управління та інновацій у підприємницькому секторі, які визначають адаптивність економіки та її здатність ефективно використовувати дипломатичні інструменти [54].

Такий стан є серйозним гальмом на шляху євроінтеграції, адже ефективна економічна дипломатія покликана забезпечити захист і просування економічних інтересів країни в ЄС та світі, консолідувати підтримку партнерів і відкривати нові можливості для бізнесу.

Для глибшого розуміння того, як внутрішні обмеження економічної дипломатії України співвідносяться з моделями, що функціонують у країнах Європейського Союзу, доцільно провести порівняльний аналіз ключових структурних характеристик. Водночас варто враховувати, що внутрішні характеристики економічної системи не лише створюють рамкові умови для зовнішньополітичної діяльності, а й визначають, наскільки переконливо країна може презентувати себе на міжнародній арені. Успішність економічної дипломатії значною мірою залежить від того, наскільки внутрішня економіка здатна підтвердити заявлені амбіції держави: наявність конкурентних секторів, інноваційних рішень, прозорих регуляторних процесів і зростаючої довіри до національних інституцій формують основу для послідовного просування економічних інтересів за кордоном. Такий підхід дозволяє визначити системні розриви, які формують стратегічні бар'єри на шляху євроінтеграції, а також окреслити напрями адаптації української дипломатичної системи відповідно до європейських стандартів.

Усунення виявлених диспропорцій є ключовою умовою ефективної економічної дипломатії та успішної інтеграції України в економічний простір Європейського Союзу, оскільки саме це забезпечує підвищення інституційної спроможності держави, узгодженість зовнішньоекономічної політики з європейськими стандартами та створює передумови для стійкого економічного розвитку.

Представлена нижче таблиця 2.1. узагальнює основні критерії порівняння та демонструє відмінності між українською моделлю економічної дипломатії та практиками держав-членів ЄС.

Таблиця 2.1 – Порівняння економічної дипломатії України та країн ЄС

Критерій	Україна	Країни ЄС (Польща / Чехія / Литва)	Аналітичний висновок
Стратегічність політики	Часті зміни курсу, слабка спадковість, відсутність довгострокових стратегій	Стабільні багаторічні стратегії розвитку експорту та інвестицій	Низька стратегічна сталість знижує передбачуваність України для партнерів.
Інституційна модель	Функції економдипломатії розпорошені між органами влади	Централізовані агенції (РАІН, CzechTrade), чітка координація	Фрагментація ускладнює переговори та знижує ефективність рішень.
Фінансове забезпечення	Нестача фінансування, обмежена присутність за кордоном	Високе та стабільне забезпечення, широка мережа торгових представництв	Ресурсний дефіцит скорочує конкурентоспроможність України на ринках ЄС.
Кадрова спроможність	Дефіцит аналітиків, нерівномірна підготовка, часткові політичні призначення	Меритократична система, професійна підготовка, спеціалізація	Недостатня кваліфікація послаблює позиції України в діалозі з ЄС.
Взаємодія з бізнесом	Епізодичний діалог, бізнес мало впливає на рішення держави	Інституціоналізований РPD, активна участь бізнесу у формуванні політики	Відсутність синергії знижує ефект від Угоди про асоціацію та DCFTA.

Джерело: складено за [55; 56; 57; 58]

Порівняльний аналіз демонструє, що розриви між економічною дипломатією України та моделями країн ЄС мають структурний характер і не обмежуються окремими операційними недоліками. Найбільші відмінності простежуються у стратегічній сталісті, інституційній організації, фінансовому забезпеченні та масштабах аналітичної підтримки. Держави ЄС працюють у стабільних інституційних рамках, застосовують довгострокове стратегічне планування та спираються на розвинену експертну інфраструктуру, що дозволяє їм діяти проактивно. Україна ж унаслідок фрагментації інституцій, обмежених ресурсів і кадрової нестачі змушена компенсувати ці структурні обмеження ситуативними рішеннями.

РОЗДІЛ 3

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА ШЛЯХУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ

3.1. Формування позитивного економічного іміджу України на зовнішніх ринках в контексті євроінтеграційного курсу України

Європейський досвід економічної дипломатії є одним із найбільш розвинених у світі, оскільки поєднує багаторівневу інституційну структуру, комплексність інструментів та стратегічну орієнтацію на формування стійких зовнішньоекономічних зв'язків. Для України, яка перебуває у фазі прискореної політичної та економічної інтеграції з Європейським Союзом, вивчення й адаптація цього досвіду має ключове значення. В умовах виконання Угоди про асоціацію та реалізації євроінтеграційних реформ модернізація інструментів економічної дипломатії визначатиме спроможність держави інтегруватися у внутрішній ринок ЄС, залучати інвестиції, підвищувати конкурентоспроможність та ефективно представляти національні економічні інтереси на глобальному рівні та і в загальному покращити економічний імідж країни.

Економічний імідж держави формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, які визначають сприйняття країни міжнародними інвесторами, торговельними партнерами та зовнішніми аудиторіями. Глобальне сприйняття, воно ніколи не буває просто «позитивним» чи «негативним». Воно багатогранне — формується такими факторами, як безпека, управління, освіта, інновації, глобальний внесок тощо. Представлена модель (рис. 3.1) демонструє системний підхід до розуміння іміджу держави, поєднуючи три ключові блоки - Location (Локація), Ownership (Власність) та Internalization (Інтерналізація), що інтегруються з шістьма функціональними вимірами: експорт, інвестиції й

імміграція, туризм, людський капітал, культура та спадщина, державне управління. Їх сукупний вплив відображається у здатності держави залучати прямі іноземні інвестиції (FDI), які виступають індикатором її економічної репутації у світі.

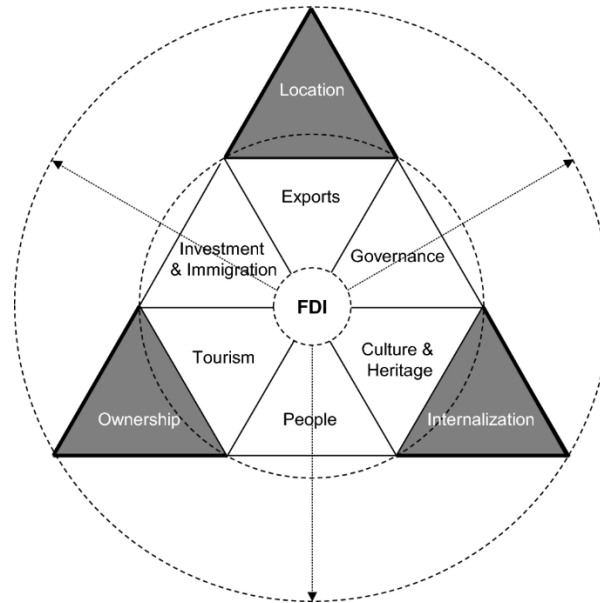

Рисунок 3.1 Модель розташування переваг національного бренду та залучення іноземних інвестицій

Джерело: складено за [59].

Національний брендинг - це набагато більше, ніж просто просування туризму або культурного обміну; це цілісний підхід до управління репутацією країни на світовій арені. Це передбачає навмисні та скоординовані зусилля, щоб передати послідовне повідомлення про цінності, політику та прагнення нації. Він є важливою концепцією в міжнародних відносинах, економіці та культурній дипломатії. Ефективність бренду нації може глибоко вплинути на різні аспекти її міжнародних взаємодій. В епоху жорсткої глобальної конкуренції сильний і позитивний бренд нації є критичним активом. Добре продуманий бренд нації посилює м'яку силу країни, дозволяючи їй впливати без примусу.

Одним із визначальних чинників, що зумовили стратегічний вибір України на користь європейської інтеграції, стали її географічне розташування, культурно-історична спорідненість з державами Європейського Союзу та

внутрішня потреба у модернізації й демократизації державних інституцій. Як зазначають дослідники, саме поєднання цих факторів сформувало довгострокову траєкторію зовнішньополітичного розвитку держави [60]. Європейський курс також визначає залученість України до ширших політичних, економічних та безпекових процесів, поглиблюючи кооперацію з ключовими європейськими та євроатлантичними структурами [61].

Ефективність просування України шляхом європейської інтеграції значною мірою залежить від її інституційної спроможності – здатності державних органів стратегічно планувати, впроваджувати та координувати реформи, адаптовувати законодавство до *acquis communautaire* та забезпечувати якісне виконання рішень. Інституційна підтримка цього процесу передбачає не лише наявність спеціалізованих органів, але й високу якість їхньої роботи: чіткий розподіл повноважень, ефективну міжвідомчу координацію, професійний кадровий склад, розвинену інституційну пам'ять та здатність до адаптації [62].

Людський капітал також відіграє ключову роль у забезпеченні інституційної ефективності. Європейський досвід демонструє, що функціональна державна служба формується завдяки постійному професійному розвитку, участі у міжнародних стажуваннях, обмінах та програмах підвищення кваліфікації [63]. Водночас надмірна плинність кадрів залишається значним викликом, який знижує сталість та якість процесів імплементації реформ.

Цифрова трансформація створює нові можливості для підвищення ефективності державного управління. Розвиток електронного врядування, автоматизація процедур, впровадження відкритих даних та цифрових інструментів управління підвищують прозорість, зменшують корупційні ризики та зміцнюють довіру громадян [64]. Утім цифровізація потребує інвестицій у кібербезпеку, захист даних та розвиток цифрових компетентностей державних службовців.

Інституційна спроможність це не лише здатність виконувати технічні функції, але й складова стратегічної управлінської культури, яка визначає здатність держави досягати довгострокових цілей, включно з євроінтеграційним

курсом. Досвід Центральної та Східної Європи демонструє важливість створення ефективних координаційних механізмів за участю урядових структур, парламенту, бізнесу та громадянського суспільства, а також цифровізації процедур та управління реформами за європейськими стандартами [65].

Значну роль у реалізації інтеграційних процесів відіграє комунікація з громадянами. Системне інформування населення про зміст, виклики та переваги інтеграції сприяє зміцненню довіри до інституцій та формує широку суспільну підтримку реформ. Місцеві громади як виконавці європейських політик у сферах інфраструктури, енергоефективності, освіти, охорони здоров'я та регіонального розвитку потребують додаткових ресурсів та професійної підтримки для забезпечення ефективного впровадження стандартів ЄС [66]. Важливого значення набуває розвиток спроможності органів місцевого самоврядування до стратегічного планування, проєктного менеджменту та залучення фінансування з європейських програм. Крім того, підвищення рівня інституційної та кадрової підготовки на місцевому рівні сприятиме більш узгодженому впровадженню політик ЄС та посиленню соціально-економічної згуртованості регіонів.

Україна має змогу перейняти європейські підходи у сфері економічної дипломатії, здійснюючи імплементацію вже досягнутого зближення законодавства з нормами ЄС, вбудовуючи критерії сталого та цифрового прогресу у внутрішні стратегічні плани, а також налагоджуючи тіснішу взаємодію між державними інституціями та приватним сектором. Це означає необхідність приведення у відповідність до норм Європейського Союзу, використання Євросоюзу як основного торговельного партнера для подальшого відновлення, і активної участі у спільній дипломатичній платформі з метою зміцнення репутації, приваблення капіталовкладень та врегулювання економічних спірних питань [67].

У воєнний час Україні вдалося радикально змінити те, як західні партнери, політики та громадськість сприймали та визнавали її державність і суспільство. Формування позитивного економічного іміджу України на зовнішніх ринках

охоплює низку важливих завдань (рис 3.2), від реалізації яких залежить те, як нашу державу бачать і сприймають у світі.

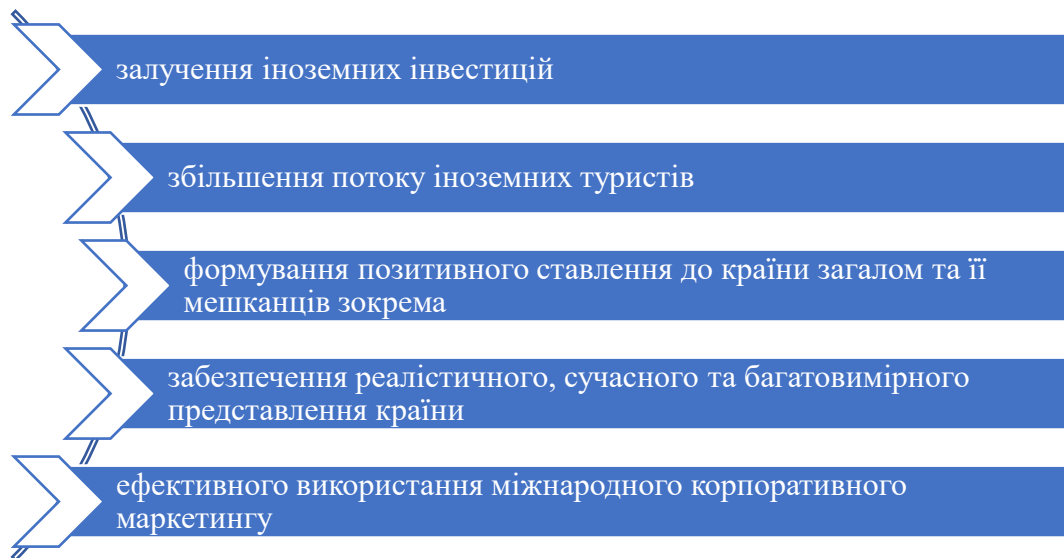

Рисунок 3.2 Завдання для ефективного формування економічного іміджу держави

Джерело: складено за [68].

Ці завдання відображають ключові орієнтири, які у своїй сукупності формують основу для посилення міжнародної присутності України та підвищення її привабливості у світі. Пропрацювання цих напрямів дозволяє країні вибудовувати більш прогнозований та зрозумілий образ для іноземних партнерів, створюючи додану цінність у взаємодії з глобальними ринками та зміцнення довіри до українських інституцій. Такий підхід сприяє інтеграції України у світові комунікаційні, інвестиційні та туристичні потоки, роблячи її більш впізнаваною, відкритою та конкурентоспроможною серед інших держав. У результаті формується цілісний позитивний імідж, який працює на розвиток економіки, розширення міжнародних зв'язків та зміцнення позицій України у європейському та глобальному просторі.

Україні необхідно поглибити інтеграцію з ЄС через наближення законодавства та стандартів, включити цілі сталого/цифрового розвитку в національну політику, а також посилити взаємодію між державою та бізнесом у сфері економічної дипломатії. Ключові завдання - покращення інвестиційного

клімату та професіоналізація дипломатичних кадрів, використовуючи при цьому європейський досвід і цифрові технології.

Водночас результати проведеного аналізу засвідчують, що на сучасному етапі розвитку економічної дипломатії України ключовими викликами залишаються фрагментація інституційного середовища, наявність кадрових дисбалансів, недостатній рівень імплементації *acquis* Європейського Союзу, енергетична вразливість національної економіки, а також складність ефективного освоєння міжнародної фінансової допомоги. Сукупність зазначених проблем зумовлює необхідність переходу від фрагментарних рішень до комплексного та системного підходу у формуванні й реалізації економічної дипломатичної політики. Європейський досвід переконливо підтверджує, що ефективне функціонування економічної дипломатії можливе лише за умов належної міжвідомчої координації органів державної влади, цілеспрямованого розвитку людського капіталу, впровадження цифрових інструментів державного управління, а також забезпечення інституційної спроможності державних органів діяти відповідно до норм, принципів та стандартів Європейського Союзу.

Таким чином, адаптація найкращих практик ЄС може стати каталізатором для глибокої трансформації українського управлінського, економічного та регуляторного середовища. За умови стратегічного планування, узгодженості дій та активного партнерства з ЄС, ці виклики можуть бути перетворені на можливості довгострокового розвитку. З огляду на це, євроінтеграційний курс України слід розглядати не лише як зовнішньополітичний пріоритет, а як ключовий інструмент модернізації держави та зміцнення її позицій у європейському економічному просторі.

3.2. Перспективи розвитку економічної дипломатії України у процесі реалізації євроінтеграційного курсу

Успішне просування України до повноправного членства в Європейському Союзі закономірно підсилює запит на модернізацію економічної дипломатії. Після початку повномасштабної війни цей напрям став не просто інструментом зовнішньоекономічної політики, а ключовим механізмом забезпечення міжнародної підтримки, доступу до ринків та залучення ресурсів для відбудови. Саме тому перспективи розвитку економічної дипломатії дедалі тісніше пов'язуються зі здатністю України адаптуватися до логіки європейського управління, працювати у форматі спільних політик та відповідати вимогам внутрішнього ринку ЄС.

У перспективі економічна дипломатія України дедалі більше працюватиме у площині конкретних інтеграційних проєктів, які мають на меті поступове входження держави до спільних ринків ЄС. Йдеться не лише про технічне наближення регулювання, а про формування тих інституційних умов, що дозволяють функціонувати у межах єдиного економічного простору. Передусім це стосується розбудови спільного товарного ринку, де ключову роль відіграватимуть узгоджені рішення державних регуляторів і поступове усунення технічних бар'єрів. Для України це означає значне посилення координації між відомствами та адаптацію системи технічного нагляду до європейських правил, зокрема в частині безпеки продукції та процедур оцінювання відповідності. Не менш важливою є інтеграція до ринку послуг, що передбачає стандартизацію механізмів взаємного визнання ліцензій та сертифікатів.

У цьому контексті важливо визначити базові напрями, де інтеграційні виклики можуть трансформуватися у можливості розвитку. Узагальнений аналітичний огляд подано у таблиці 3.1

Таблиця 3.1 – Ключові виклики та можливості України в контексті європейської інтеграції

Сфера	Основні виклики	Потенційні можливості
Економіка	Висока інфляція, дефіцит бюджету, залежність від зовнішнього фінансування	Розширення експорту, залучення ПІІ, доступ до внутрішнього ринку ЄС
Енергетика	Руйнування інфраструктури, нестабільність енергопостачання	Інтеграція в ENTSO-E, розвиток відновлюваної енергетики
Інституції	Неповна імплементація acquis, слабка координація	Інституційна модернізація, європейські стандарти управління
Людський капітал	Міграція, відтік фахівців	Освітні програми, мобільність, повернення спеціалістів
Міжнародна допомога	Низька ефективність освоєння фондів	Ukraine Facility, Team Europe, структурні фонди ЄС
Інновації та цифровізація	Нестача спеціалістів, низький рівень R&D	Horizon Europe, ІТ-експорт, цифрова дипломатія

Джерело: складено за [63].

У цих секторах економічна дипломатія має відігравати роль посередника між регуляторами України та ЄС, забезпечуючи не лише узгодження документів, але й супровід українського бізнесу під час переходу до європейських стандартів.

Окремого значення набуває спільна антимонопольна політика, зокрема у сферах природних монополій. Її впровадження відкриє шлях до дотримання чесної конкуренції на спільному ринку та стане важливою умовою для доступу України до внутрішніх політик ЄС. Для дипломатичної служби це означає активну участь у переговорах щодо узгодження правил державної допомоги, прозорості ринків і контролю за зловживаннями домінуючим становищем.

Поступове поглиблення співпраці може також сприяти лібералізації руху робочої сили, що вимагатиме гармонізації правового статусу громадян та створення прозорих умов для працевлаштування громадян України в ЄС і навпаки. У довгостроковій перспективі економічна дипломатія може відігравати

ключову роль у підготовці угод щодо визнання кваліфікацій та доступу до ринку праці.

Отже у висновку, ми можемо це узагальнити до наступних важелів підсилення зовнішньоекономічної діяльності та державного позиціонування для України, які, які зображені на рисунку 3.3

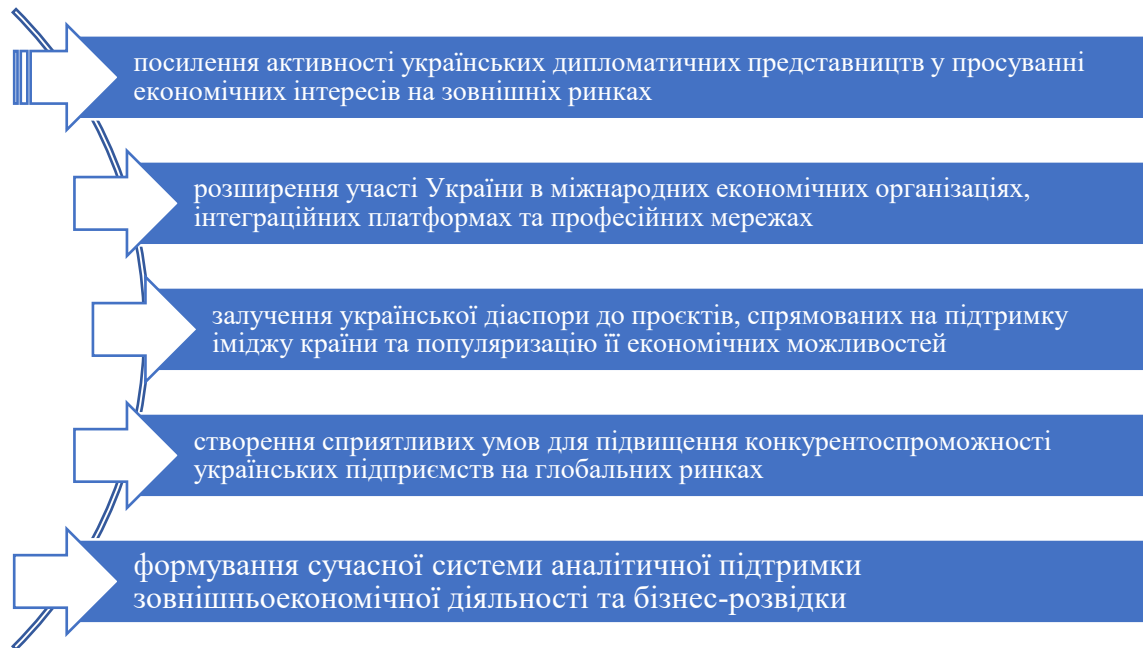

Рисунок 3.3 Важелі підсилення розвитку економічної дипломатії України

Джерело: складено автором

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що адаптація європейського досвіду економічної дипломатії є не лише стратегічним вибором України, а й необхідною умовою для успішної реалізації її євроінтеграційного курсу. Реалізація таких заходів дозволяє посилити українську присутність на глобальних ринках, вибудувувати стійкі партнерські відносини, активізувати міжнародну співпрацю та створювати сприятливі умови для просування українського бізнесу за кордоном. У комплексі вони сприяють зміцненню довіри до України, підвищують її конкурентні позиції та формують більш цілісний, сучасний і позитивний образ держави у світовій економічній системі.

ВИСНОВКИ

Економічна дипломатія виступає як вирішальний засіб для створення сприятливого середовища аби українські товари та послуги могли виходити на закордонні ринки, посилювати стратегічне становище держави та обстоювати її фінансові інтереси у світовому просторі. Комплексне використання запроваджених нею важелів дозволяє владі не тільки покращити здатність до конкуренції на міжнародному рівні, але й гарантувати власну економічну та державну захищеність.

У сучасному світовому економічному просторі фінансово-торговельні переговори стали ключовим механізмом координації міжнародних відносин, адже дозволяють узгоджувати інтереси держав і підтримувати стабільність глобальних ринків. Водночас надмірна жорсткість або хибна стратегія можуть порушити цю рівновагу, тому базовим принципом економічної дипломатії залишається поєднання національних цілей із принципами сталого й взаємовигідного розвитку. Еволюція економічної дипломатії — від простих торговельних контактів до комплексного інструмента правового, фінансового й політичного впливу — доводить її зростаючу роль у формуванні конкурентоспроможності та економічної стійкості держави.

Огляд досвіду держав Європи засвідчує, що їхня зовнішньоекономічна стратегія перетворилася на багаторівневу конфігурацію, готову реагувати на світові труднощі. Формування спільного ринку, наднаціональних органів управління та зовнішньополітичної служби ЄС заклало фундамент для розширення внутрішньої торгівлі, руху інвестицій та посилення глобального авторитету Євросоюзу. Статистичні дані стосовно обсягів торгівлі та руху прямих іноземних інвестицій (ПІІ) ілюструють високу ступінь успішності цієї моделі, хоча окремі члени стикаються з певними системними негараздами — наприклад, уповільнення інвестиційної активності у ФРН чи надмірна залежність Європи від імпорту з КНР. Загалом же дієвість європейської економічної дипломатії підтримується інституційною синхронізацією,

послідовністю ухвалюваних рішень та здатністю оновлювати свій арсенал інструментів у відповідь на глобальні трансформації.

Українська зовнішньоекономічна діяльність демонструє подібні до глобальних тренди адаптації, однак у значно жорсткіших умовах війни, руйнування інфраструктури та термінової перебудови логістики. Саме тому український кейс особливо показовий: у стресовій ситуації вплив дипломатичних рішень на експорт, імпорт і структуру торгівлі проявляється максимально чітко. Водночас шлях до глибшої інтеграції з ЄС супроводжується низкою серйозних перешкод, як зовнішніх, так і внутрішніх. Йдеться про наслідки війни, нестабільність світових ринків, зміну географії торгівлі, а також внутрішні проблеми: інституційну фрагментацію, брак ресурсів і недостатню аналітичну підтримку. Порівняння з європейськими практиками показує, що Україна поки що поступається у стратегічній сталісті, фінансовому забезпеченні та взаємодії держави з бізнесом, через що дипломатія часто діє реактивно, тоді як країни ЄС діють проактивно, спираючись на стабільні інституції та довгострокові плани.

Для подолання наявних обмежень Україні необхідно сформувавши цілісну стратегію економічної дипломатії, спираючись на успішні європейські моделі. Її основою мають стати ефективна міжвідомча координація, професіоналізація дипломатичних кадрів, цифровізація процедур та активніше залучення бізнесу до формування зовнішньоекономічної політики. На практиці це означає глибшу імплементацію *acquis* ЄС, модернізацію регуляторного середовища, покращення інвестиційного клімату, пропрацювання та підтримання іміджу держави та посилення експортних можливостей. Перехід до структурної моделі співпраці з ЄС — інтеграції у спільні ринки товарів, послуг, капіталів і праці — робить економічну дипломатію ключовим інструментом просування європейських стандартів та зміцнення позицій України в економічному просторі ЄС, створюючи передумови для стійкого розвитку та зростання конкурентоспроможності держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bayne, Nicolas, Woolcock, Stephen. (2016). The new economic diplomacy. London: Routledge, 360. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315555188> (дата звернення: 03.08.2025).
2. Saner R., Yiu L. International Economic Diplomacy: Mutations in Post-Modern Times. URL: https://www.businessdiplomats.com/images/articles/files/Postmodern_diplomacy.pdf (дата звернення: 03.08.2025).
3. Strange S. States, Firms and Diplomacy. International Affairs. 1992. Vol. 68(1). P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.2307/2620458> (дата звернення: 03.08.2025).
4. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи: монографія. Київ: НІСД, 2019. 312 с.
5. Тихончук Л. Х. Трансформація функцій державного управління в сфері регулювання міжнародної економічної діяльності. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1258> (дата звернення: 04.08.2025).
6. Левченко Н. М., Антонова Л. В. Економічна дипломатія як запорука національної безпеки держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 164(3). URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/4.pdf (дата звернення: 04.08.2025).
7. Berridge G. R., James A. A Dictionary of Diplomacy. London: Palgrave Macmillan, 2003. 312 p.
8. Rana K. S. Economic Diplomacy in the EU: A (Neo)Mercantilist Approach. Gresea Echos, № 86, *L'Europe (Néo) Mercantille*, June 2016.
9. European Parliament. European Parliament Study: EU Trade Policy and Economic Diplomacy. 2017. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/570483/EXPO_IDA\(2017\)570483_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/570483/EXPO_IDA(2017)570483_EN.pdf) (дата звернення: 09.08.2025).

10. AusPublishers. International Business and Diplomacy Resources. URL:auspublishers.com.au. (дата звернення: 10.09.2025).
11. Flissak K. A. Economic Diplomacy. Ternopil: New Color, 2013. URL:https://www.researchgate.net/publication/367890647_The_Role_of_Economic_Diplomacy_in_the_System_of_Modern_International_Economic_Relations#:~:text=At%20the%20same%20time%2C%20as,y%2C%20the%20growth%20of%20FTT (дата звернення: 10.08.2025).
12. Ministry of Foreign Affairs of Spain. Economic Diplomacy. URL:<https://www.exteriores.gob.es/en/PoliticaExterior/Paginas/DiplomaciaEconomica.aspx#:~:text=All%20Embassies%2C%20Consulates%20General%2C%20Permanent,that%20are%20not%20sufficiently%20known> (дата звернення: 10.08.2025).
13. American Foreign Service Association. What Is Economic Diplomacy and How Does It Work? URL:<https://afsa.org/what-economic-diplomacy-and-how-does-it-work#:~:text=Economic%20statecraft%20and%20diplomacy%20are,more%20difficult%2C%20or%20to%20facilitate> (дата звернення: 11.08.2025).
14. International Monetary Fund. IMF and Economic Policy: Economic Statecraft Overview. URL:<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp102914#:~:text=It%20is%20the%20IMF's%20raison,bolster%20confidence%20and%20galvanize%20action> (дата звернення: 11.08.2025).
15. Jouanieh R. Economic Diplomacy and International Relations. URL:<https://www.uniselinus.education/sites/default/files/2022-01/RAHAF-JOUANIEH%20.pdf#:~:text=The%20thesis%20emphasizes%20on%20the,and%20ensure%20a%20participatory%20relationship> (дата звернення: 11.08.2025).
16. Sharov O. Economic Diplomacy: Theory and Practice. URL:http://iepjournal.com/journals_eng/28/2018_3_Sharov.pdf (дата звернення: 12.08.2025).
17. Economic Diplomacy Research Article. URL:<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/714166.pdf> (дата звернення: 16.08.2025).

18. Fedotova G. Economic Diplomacy as a Tool of Foreign Economic Policy. *Journal of Economic Development, Environment and People*. 2019. Vol. 8(2). P. 35–44.
19. Кухарик В., Ньюблінг Т. Роль економічної дипломатії в системі сучасних міжнародних економічних відносин. *Економіка та суспільство*. 2021.
20. Шаров О. М. Економічна дипломатія: монографія. Київ: НІСД, 2018.
21. Гончаренко Л. Економічна дипломатія як інструмент зовнішньоекономічної політики держави. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020.
22. Security Bulletin. Аналітичні матеріали щодо економічної дипломатії. URL: security.bulletin.knu.ua. (дата звернення: 19.08.2025).
23. Балацький О. Ф. Економічна дипломатія: сутність, структура та сучасні тенденції. Київ: КНЕУ, 2021. URL: <https://kneu.edu.ua/ua> (дата звернення: 19.08.2025).
24. Економічна дипломатія: навчально-методичні матеріали. Харків: ХНУ ім. Каразіна. URL: <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/064bfbc872b46bc1eb2efebc93695e89.pdf#:~:text=порівняно%20з%20мегаекономічним%20-%20глобалістський,загальнос> (дата звернення: 29.08.2025).
25. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Historical Trade Statistics 1960–1980. URL: <https://stats.oecd.org/> (дата звернення: 03.09.2025).
26. European Commission. EU Trade Statistics 1995–2008. Directorate-General for Trade, 2010. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-statistics_en (дата звернення: 03.09.2025).
27. European Parliament. EU Economic Diplomacy Strategy. Brussels, 2017. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU\(2017\)578_028](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU(2017)578_028) (дата звернення: 05.09.2025).

28. Eurostat. Foreign Direct Investment Statistics. European Commission, 2024. URL:<https://ec.europa.eu/eurostat/web/balance-of-payments/data/database> (дата звернення: 06.09.2025).
29. Deutsche Bundesbank. Internationale Investitionsposition und Zahlungsbilanz (2022–2024). URL: <https://www.bundesbank.de/> (дата звернення: 06.09.2025).
30. Banque de France. Balance of Payments Statistics (2022–2024). URL:<https://www.banque-france.fr/> (дата звернення: 06.09.2025).
31. Narodowy Bank Polski. Międzynarodowa Pozycja Inwestycyjna i Bilans Płatniczy (2022–2024). URL: <https://www.nbp.pl/> (дата звернення: 10.09.2025).
32. Banco de España. Statistical Publications on International Investment Position (2022–2024). URL: <https://www.bde.es/> (дата звернення: 10.09.2025).
33. Eurostat. EU Trade in Goods with the United States - 2024. URL:<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250311-1> (дата звернення: 10.09.2025).
34. Eurostat. EU–China Trade in Goods - 2024 Update. URL:<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250304-1> (дата звернення: 11.09.2025).
35. Eurostat. EU Trade with the United Kingdom. 2014–2024. URL:https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_united-kingdom_en.pdf (дата звернення: 11.09.2025).
36. European Commission (DG Trade). EU–Switzerland Trade Relations: Goods Statistics 2024. URL:https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/switzerland_en (дата звернення: 12.09.2025).
37. Stepanenko O., Stepanenko I. European Integration of Ukraine. *Journal of European Studies*. 2018. Vol. 12(3). P. 10–19.
38. Верховна Рада України. Декларація про державний суверенітет України (1991). URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2025).
39. Конституція України (зі змінами щодо євроатлантичної інтеграції, 2019). URL:<https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2025).

40. European Union – Ukraine Partnership and Cooperation Agreement (1994). URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 15.09.2025).
41. Шаров О. М. Економічна дипломатія: теорія, методологія, практика. Київ: НІСД, 2019. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/sharov_monografiya_ekonom_dyplomatiya.pdf (дата звернення: 15.09.2025).
42. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29> (дата звернення: 16.09.2025).
43. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Annual Report on Economic Diplomacy 2023. URL: <https://mfa.gov.ua/en/news> (дата звернення: 14.09.2025).
44. Міністерство економіки України. Інформація щодо укладення угод про вільну торгівлю (2014). URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9538dee1-a00d-4b82-8a8d-ccfaee253185&title=UgodiProVilnuTorgivliu>. (дата звернення: 14.09.2025).
45. Кабінет Міністрів України. Угода про асоціацію Україна–ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>. (дата звернення: 15.09.2025).
46. National Bank of Ukraine. Foreign Trade in Goods: Ukraine–EU (2021–2024). URL: https://bank.gov.ua/files/ES/EU_y_en.pdf (дата звернення: 15.09.2025).
47. European Commission. EU–Ukraine Trade Relations. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en (дата звернення: 15.09.2025).
48. Eurostat. EU–Ukraine Trade Statistics (2023–2024). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 17.09.2025).
49. European Commission. Solidarity Lanes – EU–Ukraine Transport Initiative. URL: https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/solidarity-lanes_en (дата звернення: 17.09.2025).
50. European Union. Ukraine’s Participation in EU Programmes. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/ukraine_en (дата звернення: 17.09.2025).

51. Ukrainian Foreign Affairs Journal. Article on Economic Diplomacy. URL:<https://uaforeignaffairs.com/en/journal-article/202> (дата звернення: 21.09.2025).
52. World Bank Group. Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). 2024. 191 p.
53. Reuters. International Coverage on Ukraine's Economic Situation. URL:reuters.com (дата звернення: 21.09.2025).
54. Ukrainian Foreign Affairs Journal. Second Article. URL:<https://uaforeignaffairs.com/en/journal-article/202> (дата звернення: 21.09.2025).
55. OECD. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. URL:https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-economicsurveys-ukraine-2025_0bb82ef9-en.pdf (дата звернення: 21.09.2025).
56. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism". Ukrainian Prism: Foreign Policy 2023. Kyiv, 2024. URL:https://prismua.org/wp-content/uploads/2024/04/UkrainianPrism_ForeignPolicy_eng.pdf [Prism UA](https://prismua.org) (дата звернення: 23.09.2025).
57. Tatarenko N. Tasks of Ukraine's Economic Diplomacy in the Context of War and Recovery. 2025. URL: <https://vz.kneu.ua/archive/2025/38%281%29.18> vz.kneu.ua (дата звернення: 23.09.2025).
58. Petryshyn O. O., Margita M. Є., Єfremova K. B. Economic Diplomacy and Its Role in Ensuring Economic Security of Ukraine. URL: https://www.researchgate.net/publication/371586210_ECONOMIC_DIPLOMACY_AND_ITS_ROLE_IN_ENSUREING_ECONOMIC_SECURITY_OF_UKRAINE [E](https://www.researchgate.net/publication/371586210_ECONOMIC_DIPLOMACY_AND_ITS_ROLE_IN_ENSUREING_ECONOMIC_SECURITY_OF_UKRAINE) (дата звернення: 25.09.2025).
59. Springer. Economic Diplomacy Article. URL:https://link.springer.com/article/10.1057/s41254-024-00326-9?utm_ [.com](https://link.springer.com) (дата звернення: 02.10.2025).

60. Association Agreement between the EU and Ukraine (2014).
URL:[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:22014A0529(01))
(дата звернення: 04.10.2025).
61. Freedom House. Nations in Transit: Ukraine Report 2024.
URL:<https://freedomhouse.org> (дата звернення: 04.10.2025).
62. OECD. Governance and Public Administration Training Programs.
URL:<https://www.oecd.org> (дата звернення: 05.10.2025).
63. European Commission. Digital Governance and Public Sector Modernization Report. 2022. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu> (дата звернення: 05.10.2025).
64. European Parliament. Lessons from Central and Eastern Europe for EU Enlargement. 2023. URL:<https://www.europarl.europa.eu> (дата звернення: 13.10.2025).
65. European Committee of the Regions. Local Authorities and EU Integration Processes. 2023. URL:<https://cor.europa.eu> (дата звернення: 13.10.2025).
66. CEEOL Article on Economic Diplomacy.
URL:<https://www.google.com/url?sa=i&source=web&rct=j&url=https://www.ceeol.com/search/article-detail?id%3D289273&ved=2ahUKEwjD2qfVzvGQAxXLOhAIHXO-L24Q1fkOegQICAg&opi=89978449&cd&psig=AOvVaw18FNGMQIYfiLh4dm8v2vYj&ust=1763208771751000> (дата звернення: 16.10.2025).
67. EU–UA Association Agreement Review Document.
URL:https://www.google.com/url?sa=i&source=web&rct=j&url=https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/review_of_achievement_of_euua_aa_objectives_21.10.07_2_0.pdf&ved=2ahUKEwjxqOiS0fGQAxUFDRAIHd_fH3kQ1fkOegQICBAC&opi=89978449&cd&psig=AOvVaw1dQSWSIMAPMGWHbEok7P17&ust=1763209437607000
(дата звернення: 25.10.2025).

68. Digital University Repository. Academic Paper on Economic Diplomacy.
URL:<https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9d6cc858-0af7-4841-afb6-4586377da60f/content> (дата звернення: 27.10.2025).